

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Katedra filosofie a patrologie

Kvetoslava Sáva Gyuriová

**Duchovné doprevádzanie v listoch
svätého Hieronyma**

Bakalárska práca

Vedúci práce: Doc. ThDr. Václav Ventura, Th.D.

Obor: Teologie a spiritualita zasväceného života

Zameranie: Patrológia

OLOMOUC 2011

Prehlasujem, že som túto bakalársku prácu vypracovala samostatne a použila som pritom len uvedené informačné zdroje.

V Olomouci dňa 19. marca 2011

.....

Ďakujem predovšetkým docentovi Václavovi Venturovi za odbornú pomoc, podporu a povzbudenie pri písaní tejto bakalárskej práce. Ďakujem veľprepoštovi Nitrianskej sídelnej kapituly Mons. Eduardovi Ľudovítovi Mokrášovi za preklady z latinského jazyka, taktiež spolubratovi Mgr. Filipovi Sucháňovi OPraem. za sprostredkovanie literatúry zo Strahovskej knižnice, Mgr. Viliamovi Zemančíkovi za preklady z talianskeho a nemeckého jazyka, Mons. Jánovi Majerníkovi za knihy máp zo Svätej zeme.

Obsah

Úvod.....	6
1 Životopis Svätého Hieronyma a jeho dielo.....	7
1.1 Životopis svätého Hieronyma.....	7
1.2 Dielo svätého Hieronyma.....	10
2 Duchovné doprevádzanie.....	13
2.1 Duchovné doprevádzanie v tradícii Svätého písma.....	13
2.2 Duchovné doprevádzanie v rannom kresťanstve.....	15
2.3 Duchovné doprevádzanie u svätého Hieronyma.....	17
3 Listy svätého Hieronyma.....	20
3.1 Listy pannám.....	22
3.1.1 Všeobecné rady a odporúčania pannám.....	24
3.1.2 Rady a odporúčania pre zachovanie panenstva.....	26
3.2 Listy vdovám.....	29
3.2.1 Asketické rady vdovám.....	31
3.2.2 Vzory vdovského života vo Svätom písme.....	33
3.3 Listy rodičom.....	33
3.3.1 Hieronymove rady pri výchove detí.....	35
3.3.2 Hieronymove rady pre život manželov.....	37
3.4 Listy kňazom a mníchom.....	38
3.4.1 Hieronymove rady kňazom.....	38
3.4.2 Hieronymove rady mníchom.....	40
4 Odkazy listov svätého Hieronyma.....	44
Záver.....	47
Anotácia.....	49
Bibliografia.....	50
Primárna literatúra.....	50
Rozširujúca literatúra.....	51
Slovníky a príručky.....	53
Časopisy.....	54
Cirkevné dokumenty.....	54
Zoznam iných použitých zdrojov.....	54
Zoznam skratiek.....	55
Zoznam použitých listov.....	56
Zoznam príloh.....	57

Prílohy.....	58
Príloha 1 : Zobrazenia svätého Hieronyma	59
Príloha 2 : Mapa Svätej zeme	60
Príloha 3 : Hlaholika	61
Príloha 4 : Betlehem	62
Príloha 5 : Relikvie svätého Hieronyma	63

Úvod

Život človeka je tajomstvom, darom, žitím v čase a neprestávajúcou premenou. Sú to celé stáročia osobných dejín nespočetných ľudských životov, ktoré tvoria dejiny ľudstva. Boží zásah do dejín ľudstva vtelením a zjavením svojho Syna, dáva životu človeka nový, večný smer a zmysel. Veda rozdelila dejiny do určitých časových období. Jedným z dejinných období - starovekom, sa zaoberá patológia,¹ ako teologická veda. Pojednáva o živote, spisoch a učení spisovateľov starokresťanskej doby, ktorých Cirkev uznala ako svedkov svojho učenia. Prvé súvislé dielo o živote a spisoch 135 starokresťanských spisovateľoch, napísal svätý Hieronym v roku 392 v Betleheme pod názvom: „*De viris illustribus seu catalogus de scriptoribus ecclesiasticis.*“²

Môj osobný záujem o život a dielo svätého Hieronyma sa zrodil počas púte po Svätej zemi a to konkrétne v mestečku Betleheme, v Hieronymovej jaskyni. Fascinovala ma predstava svätca, ktorý mal do hĺbky podrobne, slovo po slove, preštudované texty Starého i Nového zákona!

V texte bakalárskej práce sa chcem najprv zamyslieť nad pôvodom a vývojom duchovného doprevádzania vo Svätom písme, v prvých storočiach kresťanstva a v živote sv. Hieronyma. Ďalej sa chcem pokúsiť zobrazit' profil svätca, v ktorom sa stretáva kresťan – biblista a kňaz – duchovný otec, mních a askéta. Objaviť v jeho životnom príbehu, ako štúdium Písma svätého ovplyvnilo jeho duchovný život. Poznávanie začnem životopisom sv. Hieronyma a dielom, ktoré zanechal. Vo svedectvách jeho listov, vo svetle Písma svätého a pod vplyvom dejinných udalostí sa pokúsím vystihnúť Hieronymov spôsob a štýl, základ a smerovanie jeho duchovného doprevádzania. Nachádzať v jeho listoch duchovný odkaz, rozšíriť svoje poznanie a predstaviť ho. Štúdiom dostupných textov a životopisov svätého Hieronyma – kňaza a učiteľa Cirkvi, očakávam povzbudenie vo viere a osvieženie na svojej ceste zasväteného života.

Pohľadom viery, že Boh je Bohom živých a nie mŕtvych, dúfam aj v pomoc a orodovanie svätého Hieronyma. Podobne, ako to on sám vyjadril, keď otváral Sväté písma, aby ich čítal - nastavujem „plachty Duchu svätému, aniž bychom vedeli, kam doplujeme.“³

---

¹ „Patológia - z gréckych slov: *patér* = otec, *lógos* = slovo, náuka. Osobitný dôraz sa kladie najmä na autorov a na spisovateľov, ktorí predstavujú pravoverné učenie Cirkvi, teda na cirkevných učiteľov a cirkevných Otcov. Na Západe k nim patria všetci cirkevní spisovatelia až po Gregora Veľkého († 604), prípadne po Izidora Sevillského († 636); na Východe všetci cirkevní spisovatelia až po Jána Damascénskeho († 749).“ Porov. HERIBAN, J., *Príručný lexikón biblických vied*, s. 792.

² Porov. ŠPIRKO, J., *Patrologia*. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1950, s. 10-16.

³ HIERONYM, *In Ezechielem Comm.XII.* : PL 25,369D, in BIANCHI, E., *Modlit se Boží slovo*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 44.

1 Životopis svätého Hieronyma a jeho dielo

Zobraziť, alebo opísať hmotnú vec je zvyčajne menej náročné, ako priblížiť, či vyjadriť nehmotné - duchovné skutočnosti zvlášť, keď sa jedná o človeka. Existuje nemálo obrazov, ikon i sôch rôznych umelcov predchádzajúcich storočí, ktoré zobrazujú sv. Hieronyma,⁴ napriek tomu nepredstavujú jeho skutočnú tvár. Paradoxne práve to duchovné, ktoré je ťažšie poznateľné, sa odstupom rokov lepšie vystihne, lebo práve čas spôsobí, že pretrvá len to naozaj podstatné, rýdze, čo oslovuje aj v súčasnosti. V nasledujúcich častiach chcem predstaviť životnú cestu svätca a tie najväčšie dobrá, diela a odkazy, ktoré zanechal.

1.1 Životopis svätého Hieronyma

Plným menom - *Sofronius Eusebius Hieronymus* - je jedným z najvýznamnejších cirkevných učiteľov Západu. Narodil sa v mestečku Stridon okolo roku 347 na hraniciach Dalmácie a Panónie. Pochádzal zo zámožnej kresťanskej rodiny.⁵ Jeho rodičia boli milí ľudia. Okrem Hieronyma k rodine patrili ešte dve deti: Pavol, ktorý Hieronyma neskôr nasledoval do Betlehema a sestra, ktorá mu nie vždy robila radosť.⁶ Podľa niektorých prameňov bol pôvodom Slovan.⁷

O jeho útlej mladosti máme zmienku len v jeho apológii proti Rufinovi.⁸ Čítať a písať po glagolsky sa naučil v glagolskom slovensko-dalmatínskom kláštore postavenom na vršku, ako sa niektorí domnievajú.⁹ Dvanásťročný Hieronym bol poslaný do Ríma študovať, jeho učiteľom bol chýrny Donatus, ktorého častejšie vo svojich spisoch spomína. Študoval gramatiku, rétoriku, grécku filozofiu, latinčinu. Založil si vlastnú knižnicu a tiež vlastnoručne prepísal veľa kníh. Skazené mravy

---

⁴ Vid' príloha 1, s. 59.

⁵ Porov. VENTURA, V., *Spiritualita kresťanského mništví 2-3*. Praha-Břevnov: Vydalo Benediktinské arcipátrství sv. Vojtěcha & sv. Markéty, 2010, s. 212.

⁶ „Stridon, dem heutigen Grochovo polje.“ Porov. SCHADE, L., *Allgemeine Einleitung. I. Die äußeren Lebensschicksale*. in Des heiligen Kirchenvaters Eusebius Hieronymus ausgewählte historische, homiletische und dogmatische Schriften. 1914, s. X-XI.

⁷ „Že svatý Jeronym byl původu slovanského, o tom u jižních Slovanů vládlo souhlasné mínění po celý středověk. ...Má slovanskou něžnost, která dodává i jeho latině líbeznou měkkost, ale má též slovanskou potměšilost: nevyhledává bojů a dlouho uhýbá a trpí, ale když už jest k boji dohnán, bojuje s vášnivou, ale utajovanou rozhodností, maskovanou nedbalým klidem, a rád vidí soka potřeného, beze zbraně a zesměšeného, když toho žádá spravedlnost.“ STRÍŽ, A. L., *K dílu svatého Eusebia Jeronýma. Nova et vetera 26*. Stará Říše (Morava), 1917, s. 11-13.

⁸ Porov. LANG, A., *Otec pouště sv. Jeronym*. Praha: Vyšehrad, 1948, s. 12.

⁹ *Liturgia Velké Moravy (SOČ)* [online], publikované 2006-04-29 [stiahnuté 2010-07-16], dostupné na: <http://www.network54.com/Forum/183880/thread/1146312296/last1146312296/Kon%9Atant%EDnova+hlaholika>.

veľkomesta sa dotkli aj mladého Dalmatínca,¹⁰ ale vieru v Boha nestratil.¹¹ Spolu so svojim priateľom Bonosusom sa nechal pokrstiť a dal tak najavo, že to so svojim vzťahom k Bohu myslí vážne.¹² Krst prijali z rúk pápeža Libéria. V štúdiu pokračuje krátky čas v Trevíre, kde sa začal zamýšľať nad asketickým spôsobom života. Biskup Atanáž tam práve prebýval vo svojom vyhnanstve. Stretnutie s ním v Hieronymovi prehĺbilo záujem o asketický spôsob života. Pravdepodobne v tom čase sa stretol aj s antiochijským kňazom Evágriom.¹³ Niektorí bádatelia hovoria o tomto období svätcovho života ako o jeho „prvej konverzii.“ V roku 373 zamieril s priateľmi na východ do Jeruzalema. Po príchode do Antiochie ochoreli a dvaja z nich zomreli. Hieronym tiež vážne ochorel, našiel útočisko v rodine Evágria, kde sa zotavoval a uzdravil.¹⁴ Svoje rozhodnutie pre asketický spôsob života uskutočnil odchodom na púšť Chalkis. Dva roky pustovníčenia Hieronym prežíval síce v Božej blízkosti, no aj v ťažkých vnútorných zápasoch, v pôstoch, v modlitbe a bdení, tiež poctivým štúdiom Svätého písma, gréckeho a hebrejského jazyka.¹⁵ Pobyt na púšti bol vzácnou a nezabudnuteľnou skúsenosťou, ako sa o tom zmieňuje aj v liste mníchovi Rustikovi:

„Co jsem tam se nalopotil, co potíží jsem snesl, kolikráte jsem zmalomyslněl, kolikráte přestal a v úsilí učití se znova počal, toho svědkem jest jak svědomí mne samého, který jsem trpěl, tak i těch, kteří žili se mnou. A děkuji Pánu, že z hořkého semene písemnictví mám sladké plody.“¹⁶

Hieronym si na púšti uvedomoval, že sa nedá slúžiť naplno Bohu a zároveň svetu. To sa napokon potvrdilo v jeho známom sne, v ktorom sa mu pred Božím súdom vyčítalo, že má väčšiu úctu k Cicerónovi ako ku Kristovi. Aj on, podobne ako Evágrius, sa vo sne rozhodol uprednostniť Krista vo svojom živote a svoje rozhodnutie po prebudení aj zrealizoval.¹⁷ Hľadájúc, ako má uskutočniť Božiu vôľu, našiel v štúdiu Svätého písma účinný prostriedok v boji proti žiadostiam tela, ale našiel aj omnoho viac – našiel svoje životné poslanie.¹⁸ Pre teologické hádky s mníchmi sa okolo roku 379 vrátil do Antiochie. Biskup Paulin ho vysvätil za kňaza aj keď si Hieronym dal podmienku, že zostane naďalej mníchom. Krátko na to odchádza do Carihradu, aby počúval Gregora Naziánskeho a poučil sa vo vykladaní Svätého písma. Usilovne

---

¹⁰ „Dalmatíne- nca, mn.- nci“ in RIPKA, I., a kol. *Príručka slovenského pravopisu pre školy a prax*. Bratislava: Cesty, 2005, s. 646.

¹¹ Porov. ŠPIRKO, J., *Patrologia*, s. 267.

¹² Porov. JERONÝM, *Legends o poustevnících*. Praha: OIKOYMENH, 2002, s. 9.

¹³ Porov. OSTRÁK, L., *Patrológia*, s. 109.

¹⁴ „Tam já všech nemocí, jaké jen možny jsou, zakusiv, ze dvou očí svých jedno jsem ztratil,“ Porov. HIERONYM, Ep. 3, in česky, *Listy svatého Eusebia Jeronyma, kněze a učitele Církvě, Část prvá. Svazek 41. Listy od prvního do šedesátého čtvrtého dle pořadí časového*. Vyškov: DOBRÉ DÍLO, 1917, s. 15.

¹⁵ Porov. VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 112-113.

¹⁶ HIERONYM, Ep. 125,12, in český překlad BENEDIKT XV., *Spiritus Paraclitus*. Ordinariátní list Pražské arcidiecése, č. 12/1920, s. 115.

¹⁷ Porov. BORKOWSKA, M., *Tváre Otcov púšte*, s. 81-82.

¹⁸ Porov. LANG, A., *Otec pouště sv. Jeronym*, s. 81.

študoval starších gréckych cirkevných spisovateľov. Zoznámil sa so spismi Origena, ktoré ho natoľko oslovili, že ich začal prekladať do latinčiny. V roku 381 Hieronym odchádza na pozvanie priateľov do Ríma, kde práve prebieha ekumenický koncil, ktorý zvolal pápež Damaz. Bol neprehliadnuteľný pre svoje vedomosti a asketický spôsob života, čo napomohlo tomu, že ho pápež vymenoval za svojho tajomníka. Spoznával Hieronymove biblické vedomosti, dával si od neho vykladať rôzne texty Svätého písma a poveril ho čestnou, ale neľahkou úlohou - zrevidovať latinský preklad evanjelií podľa gréckych rukopisov a tiež upraviť latinský preklad žalmov v žaltári.¹⁹ Hieronym si uvedomoval svoju veľkú zodpovednosť a ako sám napísal v predslove k štyrom evanjeliám venovaným pápežovi Damazovi, chápe toto poverenie ako „dielo lásky, no zároveň je to trochu nebezpečné a založené na domnienkach; pretože ak posudzujem iných, musím sa zmieriť s tým, že mňa budú posudzovať všetci.“²⁰

Hieronymova vzdelanosť, asketické názory a propagácia zasväteného života v panenstve, vyvolávali u rímskeho duchovenstva averziu. Našiel však pochopenie a obdiv u vplyvných kresťaniek z vyšších aristokratických rodín, ktoré sa zaoberali asketickými myšlienkami a hľadali spôsoby, ako ich uplatniť v praktickom živote. Začali Hieronyma pozývať na svoje stretnutia. Nebol to význam jeho mena, ktoré by mu otváralo dvere, ale pre jeho skúsenosti a nadšenie žiť v odriekaní a zdržanlivosti ho prijímali ako svojho duchovného radcu a dôverníka. Podobné mestské asketické spoločenstvá neboli v antickom svete tej doby ničím výnimočným. Muži poväčšine odchádzali na púšť a ženy, vdovy i panny, trávili čas v izolácii vo vlastných domoch, čo prinášalo aj veľa nezhôd. Najznámejšie spoločenstvo v Ríme sa zoskupovalo okolo zámožnej vdovy Marcelly na Aventíne. Patrila k nim aj vdova Paula s dcérami.²¹ S nehasnúcim zápalom zasväcuje nový pápežský tajomník svoje učeníčky a asketičky do tajomstiev Svätého písma a pre vyučovanie hebrejčiny sa v tom čase kontaktoval i s rabinom.²² „Nalezl v nich hľínu, z níž se hnětou světice.“²³ Hieronym sa stal vplyvným mužom, ibaže svojou kritikou života rímskeho kléru ešte viac rozšíril okruh svojich nepriateľov. Nepriateľské nálady voči Hieronymovi vyvrcholili smrťou pápeža Damaza a voľbou Sirícia, ktorý o jeho službu nestál.

V roku 385 bol Hieronym nútený opustiť Rím. Rozhodol sa pre cestu na Východ do Palestíny, tam sa napokon usadil v Betleheme.²⁴ „Zde neklidný polemik Jeronym nalezl poklidné prostředí.“²⁵ V Palestíne sa jeho príchod neutajil a vyvolal rôzne názory: „Sú takí, ktorí hovoria, že do Betlehema prišiel ‚Štvrtý mudre‘ a takí, ktorí si šepkajú, že

¹⁹ Porov. VENTURA, V., *Spiritualita kresťanského mništví 2-3*, s. 213.

²⁰ MILLER, S. M., a HUBERT, V. R., Horlivý učenc Hieronym. In *História Biblie : Vznik Biblie a jej vplyv na dejiny ľudstva*. Singapur 2006, s. 106.

²¹ Porov. JERONÝM, *Výbor z dopisů*, s. 9-12.

²² Porov. VENTURA, V., *Spiritualita kresťanského mništví 2-3*, s. 213.

²³ LANG, A., *Otec pouště sv. Jeronym*, s. 120.

²⁴ Porov. ŠPIRKO, J., *Patrologia*, s. 269.

²⁵ ŠPIDLÍK, T., *Svatá Melanie. Úsvit nových dějin*. Velehrad – Roma: Refungium, 2004, s. 97.

pri Pánových jasliach sa usadilo o jedno zviera viac, ibaže divé.²⁶ Nasledovali ho aj jeho rímske žiačky Paula a jej dcéra Eustochia. Pavla zo svojho majetku zriadila v Betleheme kláštor: ženské spolu s viacerými hospicmi pre pútnikov, ktorý sama viedla a mužský, ktorý viedol Hieronym. Pri kláštore zriadil školu a tým, že Hieronym vyučoval deti z popredných rodín, sám sa zdokonaľoval v hebrejskej reči. Prvé roky jeho pôsobenia boli pokojné, veľa písal a prekladal. Okrem prekladu textov Svätého písma z gréčtiny do latinského jazyka napísal životopisy mníchov, komentáre a veľa listov. Neskôr to už boli nepokojné roky, poznačené spormi s jeruzalemským biskupom Jánom, spormi o učení Origena, tiež duchovným bojom proti bludárovi Pelágiovi a jeho stúpencom, doba prenasledovaní a útekov. Napriek tomu neprestal písať obranné traktáty a odpovedať na listy. Náročnú situáciu ešte viac vystupňovalo celosvetové dianie, smrť vernej spolupútničky Pauly (r. 404) a jej dcéry Eustochie (r. 419), jeho vlastná vyčerpanosť a únava. Hieronym napokon zomrel 30. septembra 419 alebo 420 vo svojom betlehemskej kláštore.²⁷

1.2 Dielo svätého Hieronyma

Sv. Hieronym svojim životným snažením a napísanými dielami ovplyvňoval nielen súčasníkov a ďalšie generácie mníchov, ale oslovuje aj dnes.²⁸ Najvýznamnejším dielom Hieronyma bola bezpochyby revízia a preklad Biblie, ktorá si vyžiadala dvadsať rokov práce. Jeho zámerom bolo zachovať známe doslovné znenie, ako to len bolo možné, ale nie na úkor zrozumiteľnosti. Hieronymov preklad biblických textov sa ujal na Západe až v 6. či 7. storočí a v 12. storočí dostal pomenovanie *Vulgata* (lat. „všeobecne rozšírená [Biblia]“).²⁹ Tridentský koncil (1545-1563) vyhlásil *Vulgátu* za autentický text Písma svätého a prekladateľa nazvali „notárom Ducha Svätého.“³⁰

Hieronym je autorom veľkého počtu komentárov k Svätému písmu, ktoré svedčia o svätcovom nadaní, o veľkom prehľade starších komentárov a tiež o jeho znalosti biblickej archeológie. Odporúčal púte do Svätej zeme ako návod na lepšie pochopenie biblických textov.³¹

---

²⁶ BORKOWSKA, M., *Tváre Otcov púšte*, s. 87.

²⁷ Porov. VENTURA, V., *Spiritualita kresťanského mnišstva 2-3*, s. 214-215. Vid' príloha 4, s. 62.

²⁸ Porov. tamtiež, s. 251.

²⁹ „Hieronymov latinský preklad Biblie. Vulgata Starého zákona je ako celok jeden z najlepších prekladov (vďaka najmä Hieronymovmu výbornému pochopeniu hebrejského textu a jeho jednoduchej, ale elegantnej latinčine).“ Porov. HERIBAN, J., *Príručný lexikón biblických vied*. Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1992, s. 1062-1063.

³⁰ Porov. STRÍŽ, A. L., *K dílu svätého Eusébia Jeronýma*, s. 28.

³¹ „Do svätého Písma jasneji bude nahlédati, kdo viděl na své oči Judsko a kdo poznal památky starých měst,“ Porov. BENEDIKT XV., *Spiritus Paraclitus*, Ordinariátní list Pražské arcidiecése, s. 116.

„Hieronym, ktorý sa preslávil hlavne svojím latinským prekladom Biblie (Vulgátou), bol takisto tvorcom máp. Po dobu 35 rokov skúmal Palestínu. Dodnes sa zachovala kópia jednej z jeho máp z 12. storočia. Bola zhotovená v r. 385, asi v čase, keď pútnička Egéria cestovala po biblických krajinách. Mapa lokalizuje dôležité miesta, ktoré sú uvedené v Biblii, vrátane Jeruzalema, rieky Jordán, miest Nazaret a Betlehem.“³²

Stal sa jedným z najväčších znalcov v oblasti Písma svätého - vedcom vysokej triedy a súčasne prísny askétom. „Zároveň v sebe dokázal spojiť celú učenosť klasického antického, kresťanského a židovského sveta a touto svojou východnou učenosťou obdaroval latinskú západnú Cirkev. Bol nazvaný ‚Vir trilinguis,‘ pretože rečou a písmom poznal jazyk grécky, latinský a hebrejský.“³³ Hieronym prvý zaviedol do denného programu a manuálnej práce mníchov žijúcich v kláštoroch „vedecké“ štúdium Svätého písma. „Tím zvedl nejen úroveň mnišství, ale předepsal mu též dráhy budoucí.“³⁴

Historik a prekladateľ Antonín Ludvík Stríž, na prelome minulého storočia, netajil svoj obdiv k sv. Hieronymovi a napísal o ňom zaujímavé zistenia: Hieronym zostavil hlaholiku – prvé slovanské písmo a predpokladá, že preložil aj state z Písma svätého do hlaholiky.³⁵ Iná historická zmienka s podobným tvrdením sa nachádza v liste pápeža Inocenta IV. z roku 1248.³⁶ V texte zakladajúcej listiny Karola IV. pre kláštor Benediktínov v Prahe na Slovanoch (21. nov. 1347), je zachované písomné dovolenie pre mníchov modliť sa liturgiu v slovanskej reči, pričom sv. Hieronym je považovaný za prekladateľa biblických textov.³⁷ Otáznou je aj domnienka, či sa už pred príchodom sv. Cyrila a Metoda na našom terajšom území, používali „minimálne tri hlaholské dokumenty,“ čo by taktiež potvrdzovalo autorstvo hlaholiky Hieronymovi. Podobne aj Matej Bel, veľká ozdoba Uhorska, v úvode k „pietistickej biblii“ (r. 1772) veril, že Slovákom preložil Bibliu sám sv. Hieronym.³⁸ Slovenská bádatelka na poli skúmania hlaholského písma znázornila vo svojej knihe skutočnosť, že v staroslovenčine slovo

---

³² MILLER, S. M., a HUBERT, V. R., *Púte do Svätej zeme*. in História Biblie. Vznik Biblie a jej vplyv na dejiny ľudstva, s. 112. Vid' príloha 2, s. 60.

³³ KUMOR, B., *Cirkevné dejiny, Kresťanský starovek*. Levoča: Polypress, 2000, s. 233.

³⁴ LANG, A., *Otec pouště sv. Jeronym*, s. 171.

³⁵ „On považuje se za tvůrce písma glagolského. Svatý papež Damasus totiž, jeho vroucí přítel a povzbuzovatel, žádal prý ho, chtěje čeliti ariánským Bogumilům, kteří měli bohoslužbu slovanskou, aby přeložil tehdejší liturgii římskou do řeči Illyrův přiadrijských, což byli Slované, a on tak učinil kolem r. 380-400, přizpůsobil řeckou majuskuli k zvukům slovanským.“ Porov. STRÍŽ, A. L., *K dílu svatého Eusebia Jeronýma*, s. 12.

³⁶ „V Slavonii existuje osobitné písmo, o ktorom domáce kňazstvo tvrdí, že ho má ešte od blaženého Hieronyma, a používa ho v bohoslužbe.“ Porov. ŠUBJAKOVÁ, E., *Hlaholika, Posvätné dedičstvo otcov*, s. 105.

³⁷ „Qvi domino famulantes divina officia in lingua slavonica dumtaxat ob reverenciis b. Jeronimi, Stridonensis doctoris egregii translatorisque eximii sacre scripture de ebreycia in latinam et slavonicam linquas“ *Karolus rex monasterio Slavorum in Nova civitate Pragensi ecclesiam parochialem ss. Cosma et Damiani in Podskalí confert*. In Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. s. 135.

³⁸ Porov. VLNKA, J., Predpolie spisovnej slovenčiny. *Kultúra*, 3/2008, s. 5.

„pokoj“ napísané v hlaholike má rovnaké spoluhlásky – znaky, ako „šalom“ v hebrejčine. Preferuje názor, že chorvátski kňazi, aby zachránili hlaholské písmo i slovanskú liturgiu v čase Východného rozkolu Cirkvi, pripísali jej autorstvo sv. Hieronymovi.³⁹ Jedným z nebiblických prekladov, ktorého autorom má byť taktiež Hieronym, je aj „*Zemepis sveta*“ od Aethica.⁴⁰

Ďalším prvenstvom je Hieronymov už spomenutý historický spis „*De viris illustribus*“ z roku 392, v ktorom sa veľa opiera o Euzébiove Cirkevné dejiny a podáva v ňom život a dielo 135 spisovateľov počnúc od sv. Petra až po svoju dobu. „Spomína v ňom i židov (Philo), pohanov (Seneca) a bludárov (Novacián).“⁴¹ Dielo je pravou patológiou a preto sa sv. Hieronym nazýva „*otcom patológie*.“ Vo svojich dogmaticko-polemických spisoch sa bráni proti obvineniam z origenizmu, píše proti Pelagiánom, obhajuje trvalé panenstvo Panny Márie a dokazuje nevyhnutnosť a potrebu milosti Božej pre odpustenie hriechov.⁴² Odporúčal živú úctu k mučeníkom a svätým, čo aj praktizoval za svojho pôsobenia v Ríme, keď nedeľné popoludnia trávil v podzemných katakombách medzi pozostatkami mučeníkov.⁴³ Dôkazom jeho učenia je aj list kňazovi Ripariovi (*Ep.* 109), v ktorom obhajuje úctu svätých a vieru cirkvi v ich príhovor proti názorom španielskeho mnícha Vigilanta.⁴⁴ Hieronym svojím životným príbehom i celým svojím literárnym odkazom pripomína:

„Mnichům a mniškám všech generací, že přes všechny regule a pravidla je podstatným rysem mnišství i diverzní charismatický prvek svobody a nespoutanosti, prorocká dynamika, která znejistňuje mocenské a ekonomické ambice, jež se rády vkrádají do života křesťanských společenství a chtěly by ohočit radikalitu těch, kteří byli strženi Kristem a jeho Duchem.“⁴⁵

Najväčším titulom Hieronyma oslávila Katolícka cirkev, keď je uctievaný a vzývaný ako svätý⁴⁶ a cirkevný učiteľ.⁴⁷ Jeho ostatky boli prevezené v 13. stor. do Baziliky Santa Maria Maggiore v Ríme, kde sú uložené v oltárnej menze dodnes.⁴⁸

---

³⁹ Porov. ŠUBJAKOVÁ, E., *Hlaholika, Posvätné dedičstvo otcov*, s. 105. Viď príloha 3, s. 61.

⁴⁰ „Preložil Zemepis sveta (Geographia) od Aethica do latinského a slovienskodalmatínskeho jazyka, ako to píše sv. Virgil, solnohradský biskup (r. 800) v dodatku ku latinskému textu Zemepisu sveta, lebo tam uviedol aj túto starú glagoliku.“

Liturgia Vel'kej Moravy (SOČ) [online], publikované 2006-04-29 [stiahnuté 2010-07-16], dostupné na: <http://www.network54.com/Forum/183880/thread/1146312296/last1146312296/Kon%9Atant%EDnova+hlaholika>.

⁴¹ ŠPIRKO, J., *Patrologia*, s. 16.

⁴² Porov. tamtiež, s. 273-278.

⁴³ Porov. HAHN, S., *Znameníť život*. Bratislava: Lúč, 2010, s. 196.

⁴⁴ Porov. ŠPIRKO, J., *Patrologia*, s. 291.

⁴⁵ VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 251-252.

⁴⁶ „Původ mena: z hebr. hieros + onoma – ten, ktorý nosí sväté meno.“ Porov. DIAN, D., a JUDÁK, V., *Každý deň so svätými (II. diel)*. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2007, s. 104.

⁴⁷ Porov. ŠPIRKO, J., *Patrologia*, s. 13-14.

⁴⁸ Viď príloha 5, s. 63.

2 Duchovné doprevádzanie

Každý človek a predovšetkým kresťan je povolaný ku spásе svojej duše bez ohľadu na svoj životný stav. Kdesi v hĺbke jeho duše zaznieva hlas Boha, ktorý prebýva v jej najtajomnejšom strede, v akejsi svätyni každého človeka. Je na slobodnom rozhodnutí každého, ako odpovie.⁴⁹ Na ceste spásy si človek zväčša sám nepomôže, preto si ľudia už od prvopočiatkov kresťanstva hľadali pomoc u niekoho, kto bol skúsenejší v duchovných veciach. Túžba po spásе a poznaní ich zaviedla až na púšť medzi pustovníkov. Ide o duchovný zápas, ktorého cieľom je čistota srdca, ako podmienka jednoty s Bohom stáva sa takto celoživotným snažením mnícha aj kresťana vôbec.⁵⁰ Duchovné doprevádzanie, či vedenie praktizovali už grécki filozofi tak, že viedli ľudí k morálnejšiemu životu.⁵¹

Pri duchovnom doprevádzaní ide o pomoc, ktorá sa dostáva kresťanovi od iného kresťana a má ho priviesť k prehĺbeniu jeho vzťahu k Bohu a k postaveniu vlastného života v tomto vzťahu. Túžba po spásе spôsobuje premenu celého človeka, ktorý sa tak stáva viac duchovným, z čoho vyplýva, že sa má nechať stále viac prenikať Duchom Svätým.⁵² Na ceste duchovného doprevádzania sa musí najskôr vytvoriť priestor pre dôveru, vďaka ktorej sa bude človek schopný pozrieť pravde o sebe do očí.⁵³

Duchovné doprevádzanie zahrňuje v sebe pomyselný trojuholník vzťahov medzi človekom, ktorý hľadá vedenie, medzi doprevádzajúcim - zvyčajne sa označuje ako duchovný otec (matka) a Bohom, ktorý je zároveň cieľom i zmyslom celého snaženia.

2.1 Duchovné doprevádzanie v tradícii Svätého písma

Duchovné doprevádzanie sa zrodilo spolu so vznikom pustovníckeho a mníškeho spôsobu života, čomu predchádzala prax učeníctva vo svedectvách životov konkrétnych ľudí, zachytených na stránkach Písma svätého i v samotnom učení a živote Ježiša Krista.⁵⁴

---

⁴⁹ Porov. MERCATALI, A., *Otec duchovní*, prel. T. Brichtová, in DE FIORES, S., a GOFFI, T., *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří: Karmelitánske nakladatelství, 1999, s. 616.

⁵⁰ Porov. GRŮN, A., *Duchovné vedenie u Otcov púšte*. Bratislava: SERAFÍN, 2004, s. 13.

⁵¹ Porov. tamtiež, s. 9.

⁵² Porov. SCHAUPP, K., *Doprovázení na duchovní cestě*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1994, s. 3-4.

⁵³ Porov. GRŮN, A., *Duchovné vedenie u Otcov púšte*, s. 32.

⁵⁴ „Pro samotné křesťanství je mnišství od samého zrodu kvasem obnovy, prorockým hlasem odkazujícím k autentickým zdrojům – Božímu království, evangeliu a jeho hodnotám.“ Porov. VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 1, Od prvopočátků po svatého Jana Zlatoústého*, Praha-Břevnov: Vydalo Benediktinské arcidiecézní ústředí sv. Vojtěcha & sv. Markéty, 2006, s. 10.

V posvätných knihách Starého zákona sú životné cesty národa i jednotlivcov ovplyvňované Božím vyvolením. Putovanie začína Božou iniciatívou. Abrahámovi prikázal vydať sa na cestu do zaslúbenej zeme. Pokiaľ Abrahám konal podľa nariadení Najvyššieho, nepomýlil sa.

V životnom príbehu Mojžiša a potom aj u prorokov, sa už objavuje fenomén učeníctva, ako pomoc pri plnení Božích nariadení. Jahve vybral Mojžišovi na pomoc jeho brata Árona ako hovorca (porov. *Ex* 7,1) a neskôr na radu jeho test'a Jetra, Mojžiš ustanovuje sudcov (porov. *Ex* 18, 17-26).

Jeden z najväčších prorokov viery v jediného a pravého Boha v Starom zákone – Tesban Eliáš,⁵⁵ si na Boží pokyn vyhľadal a povolal k nasledovaniu Elizea, Safatovho syna, ktorého vyvolenie Boh potvrdil pri Eliášovom odchode zo života na zemi (porov. *I Kr* 19,15-16).

Na prelome Starého a Nového zákona je prorokom žijúcim na púšti⁵⁶ Mesiášov predchodca - Ján Krstiteľ, ktorý učil svojich učeníkov modliť sa (porov. *Lk* 11,1-4) a poslal ich za Ježišom s otázkou: „Ty si ten, ktorý má prísť, alebo máme čakať iného?“ (*Lk* 7,18-20). Ján Krstiteľ naplnil svoje poslanie „pripraviť cestu Pánovi,“ keď mu pripravil učeníkov, ktorí sa prví rozhodli nasledovať Ježiša ako svojho Majstra a Učiteľa (porov. *Jn* 1, 35-39).

Ježiš žil svoje poslanie Učiteľa, o čom svedčí aj udalosť premenenia na hore, keď z neba zaznel Otcov hlas: „Toto je môj milovaný Syn, v ktorom mám zaľúbenie; počúvajte ho“ (porov. *Mt* 17,5). Ježišovi súčasníci sa vypytovali samotného Ježiša na pôvod jeho učenosti, čudovali sa znalostiam obyčajného syna tesára (porov. *Mk* 6,3). Ježiš vyučoval apoštolov (porov. *Lk* 10,1-11), sedemdesiatdva učeníkov aj zástupy ľudu a ako sám povedal: „Žiak nie je nad učiteľa“ (*Lk* 6,40). Svoje vyučovanie doviedol po svojom slávnom zmŕtvychvstaní, ktorým dokázal svoj božský pôvod a tým potvrdil autoritu svojho učenia a posla učeníkov do celého sveta hlásať evanjelium (porov. *Mt* 28,18). Tým ich Kristus vymenoval za učiteľov, vodcov, za starších z ľudu. Poverovacím „dokladom“ mali byť ich skutky a život naplnený poslaním Majstra: „Milujte sa navzájom, ako som ja miloval vás“ (porov. *Jn* 15,12-15). Ani po svojom vystúpení do neba k Otcovi, Ježiš neopustil svoj ľud. Bol to vzkriesený Ježiš Kristus, ktorý Šavlovi na ceste do Damašku pri jeho páde z koňa prikazuje, aby išiel za Ananiášom a až jeho prostredníctvom sa dozvie, čo má robiť (porov. *Sk* 9,6-19). Stretnutie Šavla so Vzkrieseným Kristom poznačilo a celkom premenilo jeho ďalšie

---

⁵⁵ „Predevším však Eliáš, velký milovník *hésychie*, který by měl být podle slov svatého Antonína pro křesťanského asketu vzorem a zrcadlem mnišského života.“ Porov. ŠPIDLÍK, T., *Spiritualita křesťanského Východu, Mnišství*, s. 21.

⁵⁶ „Uvedme ta nejvýznamnější témata: potřeba ‚pouště‘, máme-li vnitřně zakusit, že Bůh sám vede duši; války Izraelitů, které jsou symbolem duchovního boje, jež podstupuje ten, kdo si zvolí poušť s Bohem.“ Porov. tamtiež, s. 21-22.

celoživotné snaženie a vyučovanie.⁵⁷ Pri Jeruzalemskom chráme mali Židia zriadené rabínske školy, kde vyučovali chlapcov.⁵⁸ Na známeho učiteľa takejto školy sa odvoláva aj sv. Pavol, keď obhajoval svoj židovský pôvod a vzdelanosť, že „sedel pri nohách Gamalielových“ (porov. *Sk* 22,3).

V celej druhej kapitole Skutkoch apoštolov pisateľ sv. Lukáš zaznamenal, ako Ježiš naplnil svoje prisľúbenie, keď poslal Tešiteľa - Ducha Svätého. Jeho prítomnosť premieňa životy apoštolov a ich súčasníkov. Duch Svätý bez prestania účinkuje v dejinách Cirkvi až do dnešných čias, živo vedie a premieňa človeka na ceste spásy. Sväté písmo je aj v súčasnosti základným a jedinečným prameňom, z ktorého je potrebné čerpať na ceste duchovného rastu.⁵⁹ Ide o slová, ku ktorým sa Boh sám priznáva, v ktorých sa nachádza, v ktorých sa necháva poznávať, skrze ktoré pôsobí.

2.2 Duchovné doprevádzanie v rannom kresťanstve

Príklad života prvotnej cirkvi v Jeruzaleme, spoločný život, modlitba, účasť na lámaní chleba, spoločný majetok a dobrovoľná chudoba ako prejav viery vo Vzkrieseného Krista, tiež ovocie z prijatia a účinkovania Ducha Svätého pôsobili ako výzva, ktorá našla odzvu v mníšskom spôsobe života.⁶⁰ Už v staroveku nám Otcovia púšte ako svedkovia Božieho slova, podávajú správy o živote z viery v Boha:

„Jsou to literární památky křesťanských spisovatelů, kteří s knihou Písma svatého na srdci a s uchem položeným na srdci církve zaznamenávali nám jako moderní elektrokardiografi ty sebeslabší záchvěvy v živote tajemného Kristova těla. Byl to hezký vztah žáka k učiteli.“⁶¹

Niektorí (rovnako aj Hieronym) tvrdia, že prví kresťanskí pustovníci boli utečenci, ktorí hľadali ochranu pred prenasledovaním za cisárov Décia a Diokleciána. Iní majú ten názor, že spôsob pustovníckeho života vznikol kvôli ochabnutiu morálky

---

⁵⁷ „Zvláštní rys vztahu mezi Kristem a těmi, které povolal, totiž rys lásky stále více připodobňující a proměňující, pochopil Pavel v existenciální rovině spoluukřížování a spoluvzkříšení, realizované ve křtu a rozvíjené v každodenním životě.“ Porov. VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství I, Od prvopočátků po svatého Jana Zlatoústého*, s. 45.

⁵⁸ „Židovské náboženské učiliště spravované a vedené slavnými židovskými učenci, kteří okrem vyučovania židovských tradícií podávali pri ich výklade a na ich objasnenie aj svoje vlastné názory a výroky.“ Porov. HERIBAN, J., *Průručný lexikón biblických vied*, s. 878.

⁵⁹ „Budeme vycházet z bible, protože ta v sobě obsahuje pravdu vztahu mezi Bohem, člověkem a stvořením. Je slovem lásky mezi člověkem, Bohem a světem. Je to kniha paměti, která ukazuje cíl. Je to kniha Moudrosti, protože je v ní střeženo to, co opravdu přetrvává.“ Porov. RUPNIK, M. I., *Vybrané otázky z antropologie. Člověk a vzkříšení*. Refungium Velehrad-Roma, 2003, s. 156.

⁶⁰ Porov. VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství I, Od prvopočátků po svatého Jana Zlatoústého*, s. 45.

⁶¹ *Druhá patristická čítanka*. Praha: Česká katolická Charita, 1985, s. 5.

kresťanských obcí po Konštantínovom edikte. Sv. Hieronym je spomínaný ako jeden z priekopníkov mníšskeho ideálu na Západe.⁶²

Kresťania, zvlášť tí, ktorí časom začínajú žiť spoločne životom telesného odriekania a askézy, venujú sa s veľkou horlivosťou modlitbe a kontemplácii, chcú Cirkvi a spoločnosti zdôrazniť, že pre kresťana je podstatné upierať pohľad na budúce, večné dobré. Hovoríme už o počiatkoch mníšstva. Takéto hnutia vznikali na jednej strane pričinením Božej milosti, na druhej strane túžbou niektorých ľudí radikálnejšie nasledovať Krista. Od 3. storočia sa mníšstvo rozšírilo ako organizované hnutie. Keď sa kresťan cítil byť Bohom povolaný, opúšťa svet a odchádza do samoty, na púšť.⁶³ Aj keď sa mnísi ako spoločenstvo rôznych rás, chudobní aj bohatí, vzdelaní aj nevzdelaní, stiahli z hluku miest do samoty, predsa ovplyvnili vtedajší svet ako žiadna iná sila doznievajúcej antiky. V samote pozorovali svoje myšlienky, pocity, vnútorné hnutia a stali sa tak psychológmi a terapeutmi vtedajšej doby.⁶⁴

Duchovné doprevádzanie, alebo vedenie, bolo už v prvopočiatkoch mníšstva povinnosťou. Mnísi však nehovorili o duchovnom vedení, ale o duchovnom otcovstve, ktorého základom bolo Božie otcovstvo. V mníšstve poznáme aj duchovné materstvo a duchovné matky, tzv. *amma*. Kresťanskí mnísi si svoje mníšstvo odvodili zo Svätého písma a duchovné doprevádzanie chápu ako nasledovanie Ježiša Krista. Podľa slov Svätého písma, duchovné otcovstvo súvisí so špiritualitou detstva (porov. *Mt* 18,3): „Mnich se stává dítětem duchovního otce, který pro něj představuje Otce nebeského. Pro duchovní otce také platí, že jsou nástroji Ducha Svatého.“⁶⁵ Pre mníchov je Biblia úplná samozrejmosť predovšetkým preto, že jej texty sa často učia celé naspamäť.⁶⁶

Otcovia púšte svojich hľadajúcich zverencov učia uvažovať nad svojím vzťahom k Bohu a osobným rozhovorom ich vedú k tomu, aby si Boha postavili do centra svojho života.⁶⁷ Pri duchovnom doprevádzaní sa duchovný otec (kňaz alebo laik) stáva sprostredkovateľom medzi Duchom Svätým a osobou, ktorá hľadá radu na ceste zápasov a dozrievania.⁶⁸

---

⁶² Porov. LAWRENCE, H., *Dějiny středověkého mnišství*. Praha: Vyšehrad, 2001, s. 5.

⁶³ Porov. GIUDICI, A., *Mnišství a eschatologie*, prel. J. Lachman. in DE FIORES, S., a GOFFI, T., *Slovník spirituality*, s. 230.

⁶⁴ Porov. GRŮN, A., *Nebe začíná v tobě, Moudrost Otců pouště pro dnešní dobu*. Praha: Zvon, 1997, s. 10-11.

⁶⁵ VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 19.

⁶⁶ Porov. GRŮN, A., *Duchovné vedenie u Otcov púšte*, s. 9-10.

⁶⁷ Porov. tamtiež, s. 90.

⁶⁸ „Avšak křesťanský Východ nám dává vzor duchovního otce, jak existoval mezi anachorety a poustevníky na poušti a v prvních křesťanských obcích, kde se vstah mezi podřízeným a duchovným otcem týká kajícího života, rozlišování duchů, duchovního boje a úsilí o vnitřní mír, až ke sjednocení s Bohem.“ Porov. MERCATALI, A., *Otec duchovní*, prel. T. Brichtová, in DE FIORES, S., a GOFFI, T., *Slovník spirituality*, s. 614.

2.3 Duchovné doprevádzanie u svätého Hieronyma

Každý človek je jedinečný svojím bytím, životnou cestou, vyžaduje si preto individuálne doprevádzanie. Spisy duchovných otcov, počnúc starovekom až po dnešok, ponúkajú veľa životom overených rád, postupov a praktík pre hľadajúcich, ktorí putujú životnými cestami za spásou. Jedno majú vynikajúco spoločné, že tou cestou hľadania museli prejsť najprv sami.⁶⁹ Skúsenosť vzťahu s Bohom, skúmanie pôsobenia Ducha Svätého sú jedinečné. Preto, aj keď majú duchovní otcovia za mnohé roky vyskúšané určité postupy, nie je možné použiť ten istý spôsob duchovného vedenia u každého človeka. Líšia sa nielen tí, ktorí si hľadajú duchovné vedenie, ale aj samotní duchovní vodcovia spôsobom aj stupňom poznania.

Sv. Hieronym taktiež prešiel svojou osobnou cestou hľadania a dozrievania. „Rozjímanie, samota, kontakt s Božím slovom, to všetko v ňom prispelo k vyzretiu kresťanského povedomia.“⁷⁰ Nemožno o ňom povedať, že nebol mníchom: „Mništví si vytvárel sám na základe studia, ideálov a zkušení, o nichž slyšiel alebo ktoré sám zažil. Byl silně ovlivněn charizmatickým asketickým hnutím a kouzlem ženské duchovnosti.“⁷¹ Žil na prelome 4. a 5. stor., kedy už kresťanstvo nebolo prenasledované. Sú to storočia bohaté na svätých mužov a ženy, ale aj na nasledovníkov rôznych bludov. Vyznania a dogmy katolíckej viery sa formulovali na konciloch. V duchovnom živote Hieronymom zmiateli po celý jeho život vnútorné rozpory. Askéza má aj z toho dôvodu u Hieronyma väčšiu vážnosť, sústreďuje sa na duševný boj, čo sa prejavilo aj v jeho listoch.⁷²

V literatúre staroveku, ktorá sa zaoberá duchovným vedením, prakticky nenájde meno sv. Hieronyma. Nájde ho najskôr v literatúre, ktorá pojednáva o Svätom písme. Životopisy slávneho Dalmatínca sú zostavené zo skutočností pozbieraných práve z jeho dopisov. Na základe obsahu jeho korešpondencie je zjavné, že sv. Hieronym nebol len prekladateľom a spisovateľom, ale aj duchovným otcom a to práve vďaka jeho znalosti Svätého písma a majstrovstvu, akým vedel Slovo Písma uviesť do života.⁷³ Prvé vážne nasmerovanie na Sväté Písmo dostal ako príkaz od pápeža Damaza. Hieronym poslúchol. Neskôr, po smrti pápeža, pokračoval v tomto duchovnom nasmerovaní. Intrigy znepriateleného kléru ho prinútili k odchodu z Ríma, čo ho zrejme uchránilo, aby sa ambicióznym tajomníkom nestal protipápežom. Hieronym,

---

⁶⁹ „Otcové poušťa nás učí spiritualitě zdola. Cesta k Bohu vede u Otců poušťa vždy přes vlastní sebezpoznaní.“ GRŮN, A., *Nebe začíná v tobě*, s. 15.

⁷⁰ BENEDIKT XVI., *Cirkevní otcovia od Klementa Rímskeho po svätého Augustína*, s. 157.

⁷¹ VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 251.

⁷² „Jeho spisy se vesměs soustředují na *duševní boj*, jeho mystika se tak jeví jako *asketicko-mystická*, je jako Jákob, který svádí prudký boj ve snaze spatřit Boží tvář.“ BOESSE, J., a LACOUUDRE, J., *Řeční a latinští otcové*, in: *Encyklopedie mystiky II.*, Edice Lagos Svazek 3, Praha: Argo, 2001, s. 134.

⁷³ Porov. LANG, A., *Otec poušťa sv. Jeronym*, s. 120.

skutočne „zaľúbený“ do Božieho slova, prišiel k poznaniu, že kresťania nemôžu žiť bez znalosti Svätého písma, lebo prostredníctvom neho sa učia poznávať samého Krista, ktorý je životom veriacich.⁷⁴ Biblia ako nástroj, cez ktorý sa Boh každý deň prihovára veriacim, sa takto stáva nenahraditeľným zdrojom poznania a spásy. Vášnivá láska ku Svätému písmu prenikala celý Hieronymov život a túto lásku sa vždy usiloval vzbudiť aj vo veriacich, aby stále hlbšie prenikali do Božieho slova a uskutočňovali ho. Z vlastnej skúsenosti vedel, že k pochopeniu Svätého písma nás môže priviesť iba vernosť v modlitbe a pomoc Ducha Svätého, tiež kládol dôraz na súlad s učiteľským úradom Cirkvi. Z toho vyplýva ďalšia Hieronymova skúsenosť, že Sväté písmo nemôžeme čítať sami, lebo by sme sa veľmi ľahko vystavili omylom a našli by sme príliš veľa zatvorených dverí.⁷⁵

Hieronymove priateľstvá a stretnutia s osobnosťami tej doby ako sú Atanáž, Evágrius, Gregor Naziánsky, Gregor Nyssanský, Didymus Slepý, taktiež štúdiom a preklad komentárov Origena, Pachomiových textov, poznačili v dobrom jeho cestu dozrievania. Je ťažké označiť konkrétne, kto bol Hieronymovi jediným duchovným otcom. Viac sa dozvedáme z jedného jeho listu, ktorý napísal z Betlehema:

„Hlava již šedinami prokvétala a slušelo se, abych spíše byl učitelem nežli žákem, předse však chvátil jsem do Alexandrie, poslouchal jsem Didyma. Mnoho mu vděčím. Čeho jsem nevěděl, tomu jsem se naučil; ...mně byl druhým Nikodémem.“⁷⁶

Podstatnú časť duchovného boja musel vybojovať v samote svojej duše na púšti, kde bol konfrontovaný so svojím životom. Na tejto križovatke života ho Pán neopustil a Hieronym sa musel slobodne rozhodnúť.

„V Jeronýmově duchovním životě se odrážejí jeho vnitřní rozpory. Zmítaly jím po celý život a při častých pobytech v poušti ho vidíme v slzách a vystavena pokušení jako velcí mniši, jejichž životopisy bude sepisovat. Mystické hledání se v tomto kontextu stává asketickým bojem zblízka, nelítostným zápasem, ve kterém člověk musí rozdrtit to, co mu zamezuje přístup k milosti a ke světlu.“⁷⁷

Napokon našiel seba, stretol živého Boha v Slove Svätého písma a viac sa ho nevzdal! Objavil istotu, hĺbku poznania a život v Slove Svätého písma, na ktoré sa odvolával vždy, keď: radil iným, aj keď sám hľadal odpovede, keď obhajoval čistotu viery a nauky pred bludmi a bludármi, keď hľadal odpovede na zmysel života, sebazáporu, obety, keď nenachádzal odpovede u ľudí. Svätec musel najprv sám

---

⁷⁴ Porov. HIERONYM, Ep. 30,7, in BENEDIKT XVI., *Cirkevní otcovia od Klementa Rímskeho po svätého Augustína*, s. 163.

⁷⁵ Porov. tamtiež, s. 163-165.

⁷⁶ HIERONYM, Ep. 84, in česky BENEDIKT XV., *Spiritus Paraclitus*, s. 116.

⁷⁷ BOESSE, J., a LACOUDRE, J., *Řečtí a latinští otcové*, in *Encyklopedie mystiky II*, s. 134.

rozjímat', modlit' sa vo dne v noci, až potom mohol iným odporučiť, čo sám okúsil a uznal za podstatné pre spásu duše, aby sám „slepý“ nestal sa vodcom „slepých.“⁷⁸ Hieronym ako ľudomil, vo svojich odporúčaniach najprv sám bojuje proti vášňam v rímskej kultúre, ako askéta proti vášňam telesnosti, aby jeho vlastné telo „bylo dokonalým odrazovým mústkem k rozjímaní. Oba jeho statuty, učence a askety, se spojujú v náruživém hledání božského tajemství skrytého pod slovy Písma a masem jeho těla.“⁷⁹

Za duchovného vodcu sa Hieronym nevyhlásil sám. Naučil sa, že ani pri duchovnom usmerňovaní a doprevádzaní, neobracal pozornosť na seba, ale ukazoval na Krista, na večné dobré. Božie slovo „živé a účinné“ (porov. *Hebr 4,12*) nenechal v sebe zakrpatieť a postupne, práve cez čítanie Svätého písma, si ho osobnosti z radov rímskej aristokracie vybrali na duchovné vedenie a za učiteľa na ceste odriekania a zasvätenia sa Kristovi ako panny, či vdovy. Venoval sa im zvlášť otcovsky.

Vnútorňý život rigorózneho Dalmatínca sa Božím pôsobením postupne kryštalizoval. Veľkým zlomom v jeho živote bol nútený odchod z Ríma, keď sa natrvalo usadil v Betleheme. Jeho prioritu žitia mníšskeho ideálu v samote egyptskej púšte (podľa vzoru života sv. Antona), vystriedalo nové nadšenie pre Palestínu a pomaly sa prikláňal k životu v spoločenstve – k cenobitským ideálom.⁸⁰ V roku 385 založil spolu s Paulou jeden mužský a dva ženské kláštory, kde žili inšpirovaní podľa pravidiel regule Pachomia, ktorú sám preložil.⁸¹ Táto skutočnosť neprekvapuje po zistení, že základným kameňom spirituality tejto reguly, bola túžba po spoločenstve s Bohom, kde bolo Písmo sväté prvoradou výživou duchovného života spoločenstva. Bratia sa učili naspamäť celé state a počas práce o nich meditovali. „Prvním zdrojem autority je Bůh a jeho slovo – Písmo; z něho čerpá svou autoritu regule a jí jsou podřízeni všichni, představení i podřízení.“⁸²

Ovocie poznania a svoje skúsenosti, konkrétne rady a odporúčania pannám, vdovám a rodičom pri výchove detí, aj kňazom a mníchom, sú zachytené v jeho listoch a homiliách, z ktorých sa zachovala len malá časť.

---

⁷⁸ Porov. BENEDIKT XV., *Spiritus Paraclitus*, s. 122.

⁷⁹ BOESSE, J., a LACOUDRE, J., *Řečtí a latinští otcové*, in *Encyklopedie mystiky II*, s. 133.

⁸⁰ Porov. VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 219.

⁸¹ Porov. tamtiež, s. 250.

⁸² VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 1, Od prvopočátků po svatého Jana Zlatoustého*, s. 147.

3 Listy svätého Hieronyma

S menom sv. Hieronyma, známeho ako biblistu, sa snád' najviac spája jeho vyznanie a životná skúsenosť: „*Kto nepozná Písma, nepozná Krista!*“⁸³ Vo svojich listoch o sebe tak veľa prezradza,⁸⁴ že môžeme po ich prečítaní parafrázovať toto jeho vyznanie a povedať o ňom samom: „Kto nepozná listy svätého Hieronyma, nepozná svätého Hieronyma!“

V predhovore PL 22. zväzku Migne uvádza, že listy sv. Hieronyma sú podľa skúsených „osvietených mužov“ vynikajúcejšie od ostatných. Ich prednosťou je vrchol múdrosti, nadania a čností, poukazujú na rozsiahlosť myslenia a zápal srdca autora, jeho vznešenosť - až pisateľa živo sprítomňujú. Spomína sa v texte listov jeho služba u pápeža Damaza a odpovede na otázky východných i západných synod, keď im bol Hieronym poradcom v najzávažnejších problémoch. Preto jeho listy obsahujú „závažné a múdre pojednania, pamätihodné výklady Písma, históriu cirkvi, dogmy i bežné udalosti, po ktorých siaha človek túžiaci po vzdelaní len z najčistejších prameňov.“⁸⁵

Listy písal v čase svojho prvého pobytu na púšti: „I nabrousil péro o tvrdé skály samoty a namočil je do jezera hněvu Božího, hořícího sírou a ohněm... Tak psal své památné listy.“⁸⁶ Písal v Ríme,⁸⁷ v Palestíne, je okúzlený zvlášť Betlehémom „kde všechno vyzývá k pokoře, chudobě, mlčení a Boží chvále.“⁸⁸ Svojim obsahom sú veľmi pútavé a zrači sa z nich pozoruhodná precíznosť a hĺbka ducha, je v nich možné vycítiť veľké vzdelanie autora. Píše veľmi otvorene a slobodný od ľudských ohľadov, s pohľadom upretým na Krista vo svojom svedomí. Podľa obsahu ich môžeme rozdeliť na listy dogmatické, historické, asketické a nekrológy.⁸⁹ Písali mu obyčajní ľudia hľadajúci spásu, kňazi, askéti, bludári, písal mu pápež, priatelia i neznámi. Chceli od neho radu a pýtali si odpovede na osobné otázky, tiež na konkrétne state zo Svätého písma. „Hieronym určil svoje odpovede vždy širokej verejnosti. Časove zaberajú celé polstoročie, a preto z historického stanoviska majú preveľkú cenu.“⁹⁰ Alois Lang „nasbíral z listů Jeronymových hrst broušených a nebroušených drahokamů“ a zostavil z nich „abecedu“ jeho životných skúseností a múdrostí, z ktorých niektoré vyberám:

---

⁸³ Porov. Z úvodu ku komentárom svätého kňaza Hieronyma k prorokovi Izaiášovi, (Nn. 1. 2: CCL 73, 1-3) in *Liturgia hodín, podľa rímskeho obradu IV*, obdobie „cez rok“ XVIII.-XXXIV. týždeň, s. 1516.

⁸⁴ „Nejvhodnějším dílem k poznání svatého Jeronima jsou jeho Listy. Jest jich velký fariant. Jsou, jak jsme pravili, jakousi vnitřní autobiografií, v nich obráží se všecek jeho život, snahy, a zápasy a jeho vztahy ke všem pozoruhodným vrstevníkům.“ Porov. STRÍŽ, A., *K dílu svatého Eusebia Jeronýma*, s. 19.

⁸⁵ MIGNE, J. P., *Patrologia unus completa* XXII, XLIII.-XLIV., voľný preklad do slovenčiny.

⁸⁶ LANG, A., *Otec pouště sv. Jeronym*, s. 10.

⁸⁷ „Římske dopisy odrážejí ženskou atmosféru. Kromě toho se v nich ukazují některé spirituální priority, které Hieronymus svým světenkyním nastavil.“ Porov. VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 229.

⁸⁸ Cit. tamtiež, s. 238.

⁸⁹ Porov. OSTRÁK, L., *Patrológia*, s. 112.

⁹⁰ ŠPIRKO, J., *Patrologia*, s. 276.

„Filosofové tohto sveta vyhánajú lásku starou láskou novou jako klín klínom, léčí neřest neřestí, hřích hříchem; my však přemáháme neřest láskou k cnosti. – Hřeší, kdo nechce býti dokonalý. – I panenství má své mučedníky. – Přes to, že Bůh může všechno, panenství ztracené vrátiti nemůže. – Křesťany se nerodíme, ale stáváme. – Manželství naplňuje zemi, panenství nebesa. – Panenství je stupeň k nejvyššímu vrcholu; zůstane-li však samo, není s to, aby panně vložilo korunu na hlavu. – Prostřednost Spasitel nemiluje. – Sláva jde jako stín za cností; mívá lidi, kteří po ní touží a vyhledává ty, kteří jí pohrdají. – Tebe samého chce Pán v oběť bohumilou, tebe pravím, nikoliv co je tvé. – Vždy o něčem pracuj, aby tě ďábel nezastihl nezaměstnaného. – Zamiluj si Písma a přestaneš milovat vášně tělesné. – Život a smrt jsou protivy, jež vyrovnává pokání.“⁹¹

Hieronymove listy pre veľký záujem jeho súčasníkov odpisovali. To malo za následok, že sa k nim vyjadrovali aj ľudia, ktorí neboli priamo adresátmi. Mal obdivovateľov, ale aj veľa nepriateľov a to zvlášť bludárov, ktorých nešetřil tvrdosťou slov, keď išlo o obranu viery, najmä panenstva. Svätec argumentoval výrokmi zo Svätého písma. Veď čím je mních hlbšie zakorenený v Bohu, tým väčší odpor v ňom vzbudzuje bludná náuka, čo sa prejavilo v Hieronymových nevyberaných výrazoch v listoch proti heretikom.⁹²

V 5. storočí boli cirkevní otcovia konfrontovaní nielen s herézami, ale aj v názoroch na panenstvo a manželstvo, čo v značnej miere ovplyvňovalo obsah Hieronymových listov. Hieronym, podobne aj Augustín, sa prikláňal k učiteľom, zástancom a propagátorom panenstva, ktorému dával prednosť pred manželstvom. Ide o hnutie známe ako *enkratizmus* a prejavovalo sa nejednotne aj v predchádzajúcich storočiach.⁹³

Vzdelaný rímsky kňaz Helvius a neskôr aj mních Iovinianus, svojimi útokmi proti názorom a učeniu o nadradenosti panenstva pred životom kresťana v manželstve, vyprovokovali Hieronyma k prudkej reakcii. Reagoval viac na skutočnosť, že Helvius napadol svojimi názormi stále panenstvo Panny Márie, čo Hieronyma pobúrilo a napísal spisy⁹⁴ na obranu neporušeného panenstva Panny Márie a výbornosti panenstva ako životnej voľby proti Ioviniamovi.⁹⁵ K svojej túžbe po nefalšovanom mníštvě sa vracia

---

⁹¹ LANG, A., *Otec pouštie sv. Jeronym*, s. 263-265.

⁹² „To podivuhodne on vykonal proti kacířum svého času bojuje: jak ostré, jak mocné zbraně z míst Písma vzal, aby je porazil, všechna jeho díla hojně ukazují.“ BENEDIKT XV., *Spiritus Paraclitus*, s. 122.

⁹³ „Později, ve 4. století už bude enkratizmus vlivnou a nebezpečnou silou, znepokojující jak církevní, tak státní činitele. Enkratité budou v té době mít vlastní struktury a specifické znaky (např. speciální obleky). Bude o nich psát například Hieronymus.“ VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 1, Od prvopočátků po svatého Jana Zlatoústého*, s. 49.

⁹⁴ Porov. HIERONYM, *De perpetua Virginitate B. Mariae adversus Helvodium*, 183 : PL 23, *Libri II adversus Iovinianum*, 211: PL 23.

⁹⁵ Porov. JERONYM, *Výbor z dopisů*, s. 22-24.

vo všetkých listoch a vyzýva adresátov, aby ho nasledovali na ceste dokonalosti života v odriekaní.⁹⁶

Písanie listov zastupovalo priame stretnutie pisateľa s adresátom. Adresáta, ktorého osobne poznal si vedel pri písaní živo predstaviť.⁹⁷ Cestovanie bolo síce obľúbené, ale tiež plné nástrah a fyzicky náročné a nebezpečné pre častejšie útoky vandalov. Hoci mal Hieronym obdivuhodné spisovateľské a prekladateľské nadanie, nebol veľkým filozofom ani rečníkom oproti väčšine cirkevných učiteľov jeho doby.⁹⁸ Pritom, ako hlboko znalý biblista, používal citáty a odvolával sa na texty zo Svätého písma, čím získavali jeho listy iskru. Neskôr, zoslabnutý vekom i askézou, keď mu slabol zrak, listy už len diktoval.

3.1 Listy pannám

S veľkou horlivosťou, akou sú písané listy o pannách a pre konkrétne adresátky – panny, vyjadrujú autoritu i zodpovednosť pred Bohom, ktorej si je Hieronym vedomý. Asketický život žien staroveku bol príznačný tým, že bol usmerňovaný mužskou spiritualitou, zvlášť kňazmi.⁹⁹

Listy skúseného askétu a biblistu písané pannám sú silne ovplyvnené jeho názorom na manželstvo a panenstvo. Hieronymovo presvedčenie o výbornosti panenstva vychádzalo z teologického hľadiska formovaného textami Svätého písma, spismi Origena a tiež jeho súčasníkmi. Manželstvo chápal ako prechodný stav vynútený prvotným hriechom. Pripúšťal ho ako riešenie v Starom zákone, ale aj tam poukázal na príklady panenskej čistoty. Podľa Hieronyma, nastala nová situácia človeka, až po vykúpení spod jarma prvotného hriechu, keď Ježiš spasil ľudské pokolenie svojou smrťou na kríži a „Manželství ztratilo svůj smysl a stalo se nadbytečnou a staromódní institucí, nehodnou pravověrného křesťana.“¹⁰⁰ Z jeho zachovanej korešpondencie sú známe mená panien, ktorým radil a duchovne ich doprevádzal. Listy zväčša nezačína zvláštnym oslovením, prechádza hneď na odpoveď.

---

⁹⁶ „V těch listech objevujeme zlomky jeho mystického myšlení, neboť žádné pojednání či zvláštní instrukce, kde by svá duchovní ponaučení skloubil v logický systém, Jeroným nenapsal.“ BOESSE, J., a LACOUDRE, J., *Řeční a latinští otcové*. in *Encyklopedie mystiky II*, s. 133.

⁹⁷ „Věřte lásce pravdu mluvící; i když toto psaní jsem psal, vás jsem viděl.“ Porov. HIERONYM, Ep. 7, in česky, *Listy svatého Eusebia Jeronyma, kněze a učitele Církve, Část prvá. Svazek 41. Listy od prvního do šedesátého čtvrtého dle pořadí časového*, s. 21.

⁹⁸ Porov. ŠPIRKO, J., *Patrologia*, s. 227.

⁹⁹ Porov. MIRI, L., *La vita ascetica femminile in san Girolamo*, Disertatio ad lauream in Facultate S. Theologiae apud Pontificiam Universitatem S. Thomae in Urbe. Romae, 1992, s. 147.

¹⁰⁰ „Jestliže přirozeným stavem člověka bylo panennství a pohlavní pud se objevil až jako důsledek pádu.“ JERONÝM, *Výbor z dopisů*, s. 24-25.

Najznámejším listom sv. Hieronyma adresovaným pannám, je list Eustochii, plný rád, varovaní a odporúčani, ako si zachovať panenstvo pre večný život.¹⁰¹ Hieronym v liste povyšuje panenstvo na stupeň dokonalosti¹⁰² a Eustochiu na Kristovu snúbenicu. List známy ako *Ep. 22*, napísal pravdepodobne v Ríme v čase svojej služby u pápeža Damaza, v roku 384. Adresátkou je Iulia Eustochium, tretia zo štyroch dcér vdovy Pauly. Navštevovali spolu asketické spoločenstvo v Ríme na Aventíne v dome bohatej vdovy Marcelly, kde spoznali Hieronyma. Paula a jej dcéra Eustochia sa stali jeho miláčikmi v Kristovi, deťmi jeho ideálov svätosti, pre ne žil a pracoval: „Přesadil je do zahrad svých snů o království Božím a ztělesnil v nich své představy o dokonalosti.“¹⁰³ V liste sa črtajú začiatky stredovekej románskej mystiky, Hieronym sa pričínal o pohľad na Krista ako na „najkrajšieho z ľudských synov“ (porov. Ž 45,3), čo nebolo v jeho dobe zaužívané:

„Vyjímajíc utrpení na kříži, byl krásnější všech lidí. Neboť byl paníc s panny, jenž se nenarodil z vůle mužovy, ale z vůle Boží. Kdyby nebyl měl i v tváři i v očích cosi hvězdného, nebyli by jej apoštolové ihned následovali a ti, kteří ho přišli zajmout, by nebyli před ním padli na zemi.“¹⁰⁴

Ďalšou významnou adresátkou je panna Asella, ktorá pochádzala z hlboko veriacej kresťanskej rodiny. Už pred svojim narodením (r. 334) ju rodičia zasvätili Kristovi a životu v trvalom panenstve. Hieronym píše o Aselle ako o prvej rímskej dievčine z aristokratickej rodiny, ako o „Kristovej neveste“. Od svojich dvanástich rokov bola izolovaná od sveta vo svojej izbe, žila prísny asketickým životom. Na jej spôsob života chcel poukázať ako na vzor pre ostatné devy, čo zachytáva v liste vdove Marcelle, keď píše o príkladnom živote panny Aselly.¹⁰⁵ List, ktorý je adresovaný priamo Aselle, je dôverný svojím obsahom, veď odkrýva vnútorné rozpoloženie Hieronyma v čase jeho veľkej krízy v roku 385.¹⁰⁶ Tesne pred svojou cestou z Ríma na východ jej píše ako jednej z mála, ktoré sa k nemu ešte hlásili. Obhajuje sa v ňom pred ohováraním a nactiutľhaním, ktoré sa na neho a Paulu zosypali po smrti pápeža Damaza. Asella ostala v Ríme.

Demetria je dcérou prokonzula Olibria matky Juliany.¹⁰⁷ Hieronym ju vyznačil chválou ako pannu prvú vznešenosťou aj bohatstvom z okolia Ríma, ktorej je adresovaný list známy ako *Ep. 130*. Obsahuje rady, ako má panna vytrvalo odolávať

---

¹⁰¹ „Dodnes je pro nás tento list inspirací pro radikální život v čistote a vroucí lásce.“ Porov. VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 228.

¹⁰² „Panenskost znamená Jeronymovi vrchol křesťanské dokonalosti; jest mu sluncem, kol něhož všechny ostatní cnosti obýhají jako pouhé planety.“ LANG, A., *Otec pouště sv. Jeronym*, s. 132.

¹⁰³ LANG, A., *Otec pouště sv. Jeronym*, s. 120-121.

¹⁰⁴ Cit. tamtiež, s. 128-129.

¹⁰⁵ Porov. HIERONYM, *Ep. 24*, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 139-140.

¹⁰⁶ Porov. tamtiež, HIERONYM, *Ep. 45*, s. 178.

¹⁰⁷ Porov. HIERONYM, *Ep. 130*, in slovenský preklad, MIRI, L., *La vita ascetica femmine in san Girolamo*, s. 156.

stálym pokušeniam diabla, ďalej poučenia o štúdiu, pôste, poslušnosti, o slobode od hier a komédií, a všetko to, čo patrí k panenskému stavu.¹⁰⁸ Panna Demetria žije svoje zasvätenie pod láskavým dohľadom svojej matky a babičky.

Chválou panenstva nešetří ani v nekrológu s označením *Ep.* 127, v ktorom píše panne Princípii o vdove Marcelle veľmi povzbudzujúce zistenie, že neexistuje jazyk a spisy nejakého národa (a predovšetkým cirkvi), ktoré by neschvaľovali čistý život. Avšak tieto spisy sa obracajú na tých, ktorí si ešte nevybrali panenstvo a ktorí potrebujú byť povzbudzovaní, aby spoznali prednosti a prirodzenosť toho, čo si majú vybrať. Ide o záchranu – spásu. Oni, Princípia i Marcella, sa už rozhodli a aj preto majú životom kráčať opatrne, akoby medzi škorpiónmi a hadmi, pomedzi nástrahy a jedy. Nech sa tešia a vytrvávajú, veď je šťastné také svedomie a blažená tá panna, v ktorej srdci neprebýva iná láska, ako tá ku Kristovi, ktorý je múdrosťou, čistotou, vytrvalosťou, spravodlivosťou a žiariaci všetkými čnosťami.¹⁰⁹

3.1.1 Všeobecné rady a odporúčania pannám

Hieronymove otcovské naliehania svedčia o jeho nadšení a obdive k pannám zasväteným ideálom radikálne nasledovať Krista ako svojho Ženícha. Rozhodnutie o zmene života začínajú devy odlúčením sa od rodiny a sveta. Hieronym je realistom aj pri duchovnom vedení a svet s jeho pascami i útrapami, predstavuje svojim žiačkam ako „telocvičňu života,“ s každodenným snažením obstať pred Ženíchom.¹¹⁰

Asella bola izolovaná vo svojej izbe, kde uprostred mesta našla svoju pustovňu.¹¹¹ Kristovi zasvätenej panne radí odlúčenie nielen navonok, ale hlavne vnútorne sa má oslobodiť od rodinných pút a neobzerať sa späť (porov. *Lk* 9,62), keďže je na ceste za ženichom, veď „sám kráľ zatúžil za tvojou krásou“ (porov. *Ž* 45,12). Zasvätená panna je odetá do „Kristovej tuniky“, ktorá symbolizuje neporušiteľnosť panenského tela, preto nech pamätá, že by ani v nebezpečenstve „nemala zostupovať zo strechy dole pre iné šaty“ (porov. *Mt* 24,17).¹¹² Chváli Demetriu, ktorá odložila vzácne a jemné oblečenie a obliekla sa do jednoduchej tuniky. Čítala totiž Pánove slová, ktorý vraví: „Tí, ktorí sa obliekajú do jemných šiat bývajú v palácoch“ (porov. *Mt* 11,8).¹¹³ Asella sa obliekla do tmavej jednoduchej tuniky a ani po päťdesiatich rokoch prísnej askézy netrpela

---

¹⁰⁸ Porov. HIERONYMUS, *Ep.* CXXX : PL 22, 1107-1124, voľný slovenský preklad.

¹⁰⁹ Porov. HIERONYM, *Ep.* 127, in slovenský preklad, MIRI, L., *La vita ascetica femminile in san Girolamo*, s. 146.

¹¹⁰ Porov. tamtiež, HIERONYM, *Ep.* 130, s. 499.

¹¹¹ Porov. HIERONYM, *Ep.* 24, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 141.

¹¹² Cit. tamtiež, HIERONYM, *Ep.* 22, s. 54-55.

¹¹³ Porov. HIERONYM, *Ep.* CXXX : PL 22, 1107, voľný slovenský preklad.

črevnými poruchami, zápachom ani plesňou.¹¹⁴ Hieronym sa zamýšľal podobne, ako aj iní kresťanskí autori jeho doby a kladie si otázku, či zodpovedá kresťanským zásadám využívať majetok nadmerným krásnením tela. Odporúčal pannám čítať texty od Tertuliána: *O pestovaní ženskej krásy* a *O závoji panien*, taktiež od Cypriána jeho dielo *O správaní panien*.¹¹⁵

Hieronym zdôrazňoval nevyhnutnosť cností, bez ktorých by nikto v zasvätenom živote nevytrval. Demetrii, ktorá ušla do Afriky s matkou a babičkou pred plieniteľmi Ríma, píše o dôležitosti čnosti: „Veď aj posväcovanie, čistota – bez ktorej nikto neuvidí Boha, je postavené zo schodov pre tých, ktorí sa chcú priblížiť k vrcholu, ale sama čistota bez čnosti, nemôže panne získať kompletnú korunu víťazstva.“¹¹⁶ Hnutia ľudskej mysle, ako sú radosť, sklúčenosť, nádej, alebo strach nie je tak ťažké ovládať, ťažšie je odolať túžbe po obdivu u ľudí. Predchádzať domýšľavosti a obdivu u ľudí, má Kristova panna svojím jednoduchým výzorom, šaty má mať bez ozdôb, nie veľmi zanedbané. Veď slávou panny je Kristus (porov. Ž 3,4) a „Kto sa chváli, nech sa chváli v Pánovi“ (*IKor.* 1,31). Varuje týmito slovami panny pred pokrytectvom.¹¹⁷ Demetriu v jej životnom snažení povzbudzuje, že je v moci človeka usmerňovať a ovládať city, vzrušenia i keď je ešte v stánku ľudskeho tela a je obklopený telesnými slabosťami. Nemôžeme sa však zbaviť toho, čo na človeka dolieha z vonka. Preto so žalmistom hovorí: „Hnevajte sa, ale nehrešte!“ (Ž 4,5) a dodáva: „Lebo je ľudské nahnevať sa, ale kresťanské je skončiť hnev a nenávisť, rozhorčenie.“¹¹⁸

V každom liste Hieronym chváli mlčanlivosť, ako čnosť pokory, patriacu Bohu zasväteným ženám.¹¹⁹ Asellu chváli, keď o nej píše Marcelle: „Její řeč je mlčenlivá a její mlčení výmluvné.“¹²⁰ Eustochiu a podobne všetky panny varuje pred nebezpečenstvom zlomyselných rečí, lebo tí čo sa neslušne vyjadrujú skúšajú jej vnútorné odhodlanie. Pre čnosť mlčanlivosti si poslúžil nádherným prirovnaním Kristovej nevesty k Arche zmluvy, ktorá je pozlátená zvonku i zvnútra a je strážkyňou Pánových nariadení (porov. *Ex* 25,11).¹²¹ Predchádzať veľkému rozptýleniu i pokušeniam radí aj tak, že sa panna zriekne návštev domácností vydatých žien.

---

¹¹⁴ „Svým oděvem přitom dávala najevo opovržení pozemským životem, aby veškeré její příbuzenstvo pochopilo, že si to nenechá nijak vymluvit.“ Porov. HIERONYM, Ep. 24, in česko-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 141.

¹¹⁵ TERTULLIANUS, *O pestovaní ženskej krásy, O závoji panien*. s. 17-99. CYPRIÁN, *O správaní panien*, s. 103-125, in Starokresťanská knižnica, *O nepravnej ženskej kráse*.

¹¹⁶ HIERONYM, Ep. 130, in slovenský preklad, MIRI, L., *La vita ascetica femminile in san Girolamo*, s. 499.

¹¹⁷ Porov. HIERONYM, Ep. 22, in česko-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 103.

¹¹⁸ HIERONYMUS, Ep. CXXX : PL 22, 1118, voľný slovenský preklad.

¹¹⁹ „V Ježíši Kristu a z něho se rodí člověk s tichým a pokorným srdcem.“ Porov. MONGILLO, D., *Pokora*. prel. T. Brichtová, in DE FIORES, S., a GOFFI, T., *Slovník spirituality*, s. 650.

¹²⁰ HIERONYM, Ep. 24, in česko-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 143.

¹²¹ Porov. tamtiež, HIERONYM, Ep. 22, s. 97.

Pripomína príklad múdrych panien z evanjelia, ktoré ostali v dome so ženichom (porov. *Mt 25,10-12*). Každá panna má zavrieť za sebou dvere a modliť sa v ústraní k svojmu Otcovi, kým nepríde Pán a nezaklope, potom budú spolu večerať (porov. *Zj 3,20*).¹²² V liste matke a jej dcére žijúcim v Gálii vykresľuje živo a obrazne veľkosť pukušení pre pannu, ktorá chodí na návštevy a do spoločnosti, hoci ona sama nemá postranné úmysly.¹²³

Čas majú panny vyplňať prácou, avšak modlitba a čítanie Svätého písma sú najdôležitejším zamestnaním panny: „Dnem i nocí se věnuj četbě. Spánek ať tě zastihne s knihou v ruce a posvátná stránka ať přijme tvou padající hlavu.“¹²⁴ Ved' aj apoštol odporúča modliť sa neustále. „Když se modlíš, mluvíš se svým Ženichem, když čteš, promlouvá k tobě.“¹²⁵ Aj v noci sa má Kristova panna modliť, opakovat' naspamäť úryvky Svätého písma a pri každej práci sa žehnať znamením kríža.¹²⁶ Hieronym upustil od čítania pohanských autorov a Eustochii opisuje veľmi živo sen, ktorý mal na púšti a z toho vychádzajúcu skúsenosť svojho obrátenia: „Od té chvíle jsem četl Písmo svaté s takovou horlivostí, s jakou jsem světské spisy nikdy nečetl.“¹²⁷ Aselle vysvetľuje ovocie pri vernosti čítania Svätého písma: „Četba plodí vytrvalost, vytrvalost plodí důvěrný vztah a důvěrný vztah plodí a rozmnožuje víru.“¹²⁸ Na koniec listu panne Demetrii píše Hieronym napomenutie, aby milovala Sväté písma a bude ju milovať múdrosť: „Miluj ju a ochráni ťa, váž si ju a objíme ťa,“ nech tieto napomenutia zakotvia nie len v ušiach, ale najmä v jej srdci.¹²⁹

3.1.2 Rady a odporúčania pre zachovanie panenstva

Panenské zasvätenie sa Kristovi Hieronym propagoval ako nasledovanie Panny Márie, ktorá svojim Nepoškvrneným počatím otvorila ženám novú perspektívu spásy. Takto zameraná askéza získava žene v antickej spoločnosti vyššiu duchovnú identitu, čo spôsobilo, že v novozákonnej dobe dar panenstva prúdi omnoho štedrejšie na ženy, než na mužov.¹³⁰ Hieronym podáva vysvetlenie pre svoje presvedčenie, že žiť život v panenstve je prirodzenejší stav ako život v manželstve na príklade z knihy Genesis - Eva bola v raji pannou, až po hriechu, keď si obliekla koženú tuniku, stala sa

¹²² Porov. HIERONYM, Ep. 22, in česko-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 101.

¹²³ Porov. tamtiež, HIERONYM, Ep. 117, s. 249.

¹²⁴ HIERONYM, Ep. 22,17, in česky, BIANCHI, E., *Modlit se Boží slovo*, s. 46.

¹²⁵ HIERONYM, Ep. 22, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 99.

¹²⁶ „Modlitba ať nás chrání, vycházíme-li z přibytku a vracíme-li se z venku, ať zní před tím, než si sedneme, ať sytí naši duši, než uložíme své tělo k spánku.“ Porov. tamtiež, s. 125.

¹²⁷ Cit. tamtiež, s.113.

¹²⁸ HIERONYM, Ep. 45,2, in česky, BIANCHI, E., *Modlit se Boží slovo*, s. 47.

¹²⁹ HIERONYMUS, Ep. CXXX : PL 22,1124, voľný slovenský preklad.

¹³⁰ Porov. HIERONYM, Ep 22,21, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 37.

manželkou. Preto raj je domovom panien. No nie všetkým je to dané pochopiť (porov. *Mt 19,11*).¹³¹

Dôležitým odporúčaním pre zachovanie panenstva je zachovávanie pôstu, ktorý je podľa Hieronyma dôležitým prostriedkom pre potlačanie sexuálnych túžob. Písmo sväté je plné príkladov ako zachovávať pôst. Odporúčal vyhýbať sa pitiu vína,¹³² neprejedat' sa, ale dávať prednosť učeniu pred jedením ako Mária v evanjeliu, ktorú Ježiš pochválil pred Martou (porov. *Lk 10,41*). Bez modlitby si panna nemá ani sadat' k jedlu, ani odchádzať po jedle. Nevyvyšovať sa nad inými, ktorí sa nepostia a nezotrúvať v hneve (porov. *Iz 58,5*).¹³³ Dáva za príklad Asellu, ktorá sa postila s úsmevom, často ostávala 2 až 3 dni o hlade a pritom netrpela zažívacími poruchami. Napriek pôstu pracovala vlastnými rukami, lebo vedela čo je vo Svätom písme napísané: „Kto nepracuje, nech ani nej“ (*2 Sol 3,10*).¹³⁴

V prvých storočiach boli panny ozdobené palmami krvavého mučeníctva, neskôr „zahrada cirkve se zabělela liliemi“ a „diadém mučednictví byl vyměněn za svatozář nevinnosti.“¹³⁵ Hieronym rešpektuje slobodu a rozhodnutie človeka, sám sa riadi slovom Svätého písma a podáva ju ďalej ako živé a stále aktuálne slovo:

„Ať žije se svou nádobou ve svatosti a zdrženlivosti (1Te 4,4), pije vodu z vlastního pramene (Pr 5,15), a netouží po rozpukaných nádržích (Jer 2,13) nevěstinců, v nichž se nemůže nikdy udržte průzračná voda cudnosti.“¹³⁶

Pannu Asellu na konci svojho listu prosí: „Mysli na mě, ty, jež jsi nádherným vzorem cudnosti a panenství, a svými modlitbami mírni mořské vlny,“¹³⁷ čím Hieronym vyznáva svoje presvedčenie v nadprirodzenú moc panny, ktorá žije verne svoje zasvätenie sa Kristovi.¹³⁸

Rady devám, ako v sebe objaviť dobro a dar panenstva, Hieronym považuje za zvlášť dôležité.¹³⁹ Príznačný je preto začiatok listu Eustochii, keď cituje žalm: „Čuj, dcéra a pozoruj, nakloň svoj sluch, zabudni na svoj ľud a na dom svojho otca; sám kráľ

---

¹³¹ „Dávat přednost panenství ale neznamená znevažovat manželství. Nesrovnává se tu předce dobré a zlé – i vdaným ženám náleží chvála, ale až na druhém místě po pannách.“ Porov. JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 83-87.

¹³² Porov. tamtiež, HIERONYM, Ep. 22, s. 67, 97.

¹³³ Tamtiež, s. 125-127.

¹³⁴ Porov. tamtiež, HIERONYM, Ep. 24, s. 141-143.

¹³⁵ „Ideál panictví neproměnil ženu přes noc v anděla. Měl však pro její mravní obrození a pro její emancipaci význam nedožrinný.“ LANG, A., *Otec pouště sv. Jeronym*, s. 113-114.

¹³⁶ HIERONYM, Ep. 128, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 289.

¹³⁷ Cit. tamtiež, HIERONYM, Ep. 45, s. 185.

¹³⁸ „S čistotou se snoubí střežení srdce a smyslů, útek od příležitostí k hříchu, síla odpírat pokušením, půst.“ Porov. ŠPIDLÍK, T., *Spiritualita křesťanského Východu, Mnišství*, s. 93.

¹³⁹ „Cobi apoštol zdrženlivosti popisuje askezi jako prvořadý prostředek duchovního růstu a návrat k prvotnímu stavu „bez vášní“ je možný jenom skrze ni. Proto se též často snaží ukázat nadřazenost stavu panenskosti nad manželským životem.“ Porov. BOESSE, J., a LACOUUDRE, J., *Řečti a latinští otcové*, in *Encyklopedie mystiky II*, s. 134.

zatúžil za tvojou krásou“ (Ž 45, 11-12).¹⁴⁰ Otcovsky pripomína krehkosť ľudského tela a vysvetľuje slovami apoštola Pavla „veď tento poklad máme uložený v hlinených nádobách“ (porov. 2 Kor 4,7) a „túžby ľudskej prirodzenosti smerujú proti Duchu Božiemu a Boží Duch proti nim“ (Gal 5,17). Demetriu napomína, aby si podľa rady apoštola vzala „štit viery, prilbu spásy a meč Ducha“ a vykročila do boja „spravodlivosti, lásky a pokoja“ (porov. Ef 6, 11-18), veď aj zachovanie čistoty má svoje mučenie. Pripája sa k radosti a údivu jej matky a babičky, keď rodinnú vznešenosť panna svojim panenstvom ešte viac povzniesla. Demetriu, podobne aj Eustochiu, nasledovali aj slúžky, u ktorých bolo ich spoločenské postavenie síce nerovné, no odmena vernosti v panenstve bola rovnaká.¹⁴¹ Zasnúbenie sa panny Kristovi nie je len súkromnou záležitosťou, veď ako „ľudskú pannu“, ju pozná iba jediná provincia, ale ako o Kristovej panne, bude o nej počuť celý svet. Aby sa panny nenaľakali pokúšenia, cituje slová apoštola Pavla: „utrpenia tohto času nie sú hodné porovnávania s budúcou slávou, ktorá sa na nás má zjaviť,“ (porov. Rim 8,18). Hieronym otcovsky prízvukuje, že celá jeho reč je usmernená na panenstvo a na pannu, ktorá je nie menej vznešená svätosťou ako rodom; u ktorej však čím je jasnejší vzostup, tým nebezpečnejší jej hrozí pád. Predstavuje Ježiša ako Ženícha a pôvodcu panenstva a aj Vládcu, ktorý hoci bol trnám korunovaný a niesol naše previnenia, trpel za nás aby uniesol aj myšlienky a obavy žien - manželiek, keď v úzkostiach a bolestiach rodia a mužom sú poddané. Tak sa zrodia ruže panenstva a ľalie čistoty.¹⁴²

Pannu Eustochiu poučuje: „Tělesná láska se potlačuje láskou duchovní... oč ubude jedné, o to naroste druhá,“ aby mohla spolu s apoštolom zvoláť: „Už nežijem ja, ale vo mne žije Kristus“ (porov. Gal 2,20). Blízkosť s Kristom nech panna udržuje nočným bdením, spevom žalmov v duchovnom vytržení a bdelosťou mysle. Je veľmi dôležité pre zasnúbenú pannu byť pannou telom i dušou (porov. 1Kor 7,34) a mať pred očami Pannu Máriu ako model pravého panenstva: „...mé panenství je posvěceno v Marii a v Kristu.“¹⁴³ Pripodobením svojho života životu Panny Márie, stáva sa zasnúbená panna Kristovou nevestou i jeho matkou. „Tato mystika chce vyjádřit jedině: panenství je projevem hluboké a veliké lásky.“¹⁴⁴

Cesta nie je ľahká, slová Písma - veď len násilníci sa zmocňujú nebeského Kráľovstva (porov. Mt 11,12), slúžia panne ako posila pre askézu a sebazapieranie. Veľkým povzbudením pre vernosť a vytrvalosť v zasnúbení, je veľká odmena - sám Ženich, ktorý privíta pannu na večnosti slovami z knihy *Piesne piesní*: „Kto je tá, čo

---

¹⁴⁰ „Mystika lásky a duchovního zasnoubení je v základu panenství.“ Porov. HIERONYM, Ep. 22,1, in česky, VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 222.

¹⁴¹ „Další z důkazů, jak zasnoubený život vytvářející sociální rovnost, mění svět.“ Porov. tamtiež, s. 225.

¹⁴² Porov. HIERONYMUS, Ep. CXXX : PL 22,1110-1114, voľný slovenský preklad.

¹⁴³ HIERONYM, Ep. 22, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 83.

¹⁴⁴ HIERONYM, Ep. 22, in česky, VENTURA, V. *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 227.

vychádza s' a zornica, krásna ako mesiac, jasná ako slnko?“ (*Pies 6,10*), veď „Lásku ani veľké vody neuhasia, ani rieky ju neodplavia“ (*Pies 8,7*).¹⁴⁵

Kto by zaváhal a nevydal sa i dnes na cestu, hoci aj trnistú, namáhavú, keď má pred sebou tak veľkú odmenu vernosti?! K povzbudeniu a zamysleniu nech poslúži aj v našom veku duchovný odkaz týchto listov adresovaných pannám, podopreté autoritou Svätého písma.

3.2 Listy vdovám

V prvých storočiach kresťanských dejín postavenie ženy sa začína meniť jej povolaním k účasti na vykupiteľskom diele spásy. Žena ostáva podriadená mužovi, no v kresťanskom ponímaní jej podriadenie sa pramení z jej prirodzeného povolania, ktoré neobmedzuje vyššie sebaurčenie ženy. Hodnotu ženy neurčuje už len vonkajšia krása, ale aj vnútorná ušľachtilosť, čím sa ťažisko vývoja prenáša do hĺbky vnútra a rodí sa nový typ ženy – svätice.¹⁴⁶

V gréckom i latinskom staroveku boli považované za chvályhodné a cnostné ženy - vdovy, ktoré sa dobrovoľne rozhodli ostať v tomto stave a venovať sa službe Bohu a cirkvi. V Svätom písme Starého zákona sú spomínané príkladné životy vdov a taktiež v prvotnej cirkvi majú vdovy čestné miesto a poslanie služby.

„Takové ženy, spojené modlitbou a ochotné ke každé oběti, se sdružovaly v Římě kolem Jeronýma, v Africe kolem Augustína, v Kappadokii kolem Basila a Řehoře Nysského, v Cařihradu kolem Jana Zlatoústeho. To ukazuje na místo, které musíme přiznat iniciativě ‚opravdových vdov‘, co se týče počátků mnišského života.“¹⁴⁷

Hieronym sa po príchode do Ríma stretol so spoločenstvom vdov, ktoré sa stretávali na Aventíne v dome vznešenej Rimanky Marcelly. Ovdovela niekoľko mesiacov po svadbe. Napriek nátlaku jej matky Albíny a príbuzných si Marcella presadila, že ostane vdovou. Stále viac ju priťahoval ideál zdržanlivého spôsobu života, na ktorého začiatku stál alexandrijský biskup Atanáž. Marcella vlastnila bohatú knižnicu. V jej paláci sa začali schádzať vdovy a panny, ktoré sa pokúšali pestovať určitý spôsob askézy, ktorý spočíval v tom, že sa skromnejšie obliekali, žili v sexuálnej zdržanlivosti, v pôstoch a modlitbách. Najviac času venovali seba vzdelávaniu

---

¹⁴⁵ Porov. HIERONYM, Ep. 22 : PL 22, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 127-137.

¹⁴⁶ „Jako štítý hor vrhají záblesky jiter do šerých údolí, tak křesťanský ideál panictví ozlacoval leskem svým manželství. Sebeurčení ženy, jež se v něm skrývalo jako perla na dně mořském, učinilo manželství tím, čím býti mělo – svobodným a vzájemným svazkem duší.“ Porov. LANG, A., *Otec pouště sv. Jeronym*, s. 113.

¹⁴⁷ ŠPIDLÍK, T., *Spiritualita křesťanského Východu, Mnišství*, s. 94 - 95.

pri spoločnom čítaní a debatách nad biblickými textami. Hieronym, ako askéta a znalec gréckej teologickej literatúry, bol pozývaný na ich spoločné stretnutia a čoskoro uznávaný nielen pri vysvetľovaní statí z Písma svätého, ale aj ako autorita pri duchovnom doprevádzaní. Marcella si vedela udržať určitý odstup od jeho radikálneho chápania askézy, ktorú prevzal od východných otcov počas svojho pobytu na púšti. Zomrela pri plienení Ríma Vizigótmami v roku 410. Po jej smrti sa duchovnou matkou spoločenstva stala Princípia, ktorej Hieronym adresoval list ako spomienku na Marcellu.¹⁴⁸ Omnoho viac podliehali jeho vplyvu bohatá vdova Paula s dcérami.

Paula pochádzala zo vznešeného rodu a keď ovdovela vo svojich tridsiatich piatich rokoch, ostala sama so svojimi piatimi deťmi. Bola plachá, spávala na holej zemi a nikdy nejedla v prítomnosti muža. Hieronym začal navštevovať aj jej dom, kde spolu s dcérami čítali posvätné texty a učili sa hebrejsky. Do spoločenstva vdov sa čoskoro pridružila aj jej najstaršia dcéra Blesilla. Ako dvadsaťročná sa vydala za brata Furie zo starobylého rímskeho rodu a viedla rozmarný život vtedajšej aristokracie. Po siedmich mesiacoch ovdovela a na to ťažko ochorela. Po vyzdravení úplne zmenila svoj spôsob života, držala prísne pôsty, dlhé hodiny modlitieb, vynikala nesmiernym záujmom o štúdium Svätého písma. Zmena bola tak radikálna, že jej krehké zdravie tú záťaž nevydržalo a po niekoľkých mesiacoch zoslabla a zomrela, za čo si pochopiteľne Hieronym vyslúžil nemalé výčitky a kritiku Rimanov.¹⁴⁹ Chválospev na život Blesilly píše v liste pre jej matku Paulu. Nekrológ obsahuje posolstvo pre priateľov Blesilly, ktorí žili hýrivo a rozmarne, že nikdy nie je neskoro obrátiť sa.¹⁵⁰

Sesternica Pauly, vznešená Furia, po smrti svojho manžela zvažovala, či sa má vydať. Nakoniec sa obrátila o radu na Hieronyma, ktorý bol v tom čase už v Betleheme. Pravdepodobne ju osobne nepoznal. Napísal jej asi v roku 395 list, v ktorom ju chváli za jej rozhodnutie a radí jej, ako si má uchovať korunu vdovstva neporušenú.¹⁵¹ Ospevuje krásu duše, ktorá patrí Bohu a nehľadá žiadne vonkajšie ozdoby, lebo ju krásli túžba po Kristovi.¹⁵²

Medzi vdovami je krásnou postavou Lea, ktorá sa stala „matkou panien“ po tom, čo sa začala obliekať do jednoduchých šiat z hrubej látky. Noci trávila v modlitbe, bola pokorná a zdala sa byť viac služobnicou Kristovou, ako paňou domu. Bývala v malej izbe, jednoducho sa stravovala. Hieronym sa o nej vyjadruje, že podľa spisov ju môže svet považovať za bezvýznamnú, ale „veľkú medzi maličkými v Božom kráľovstve.“ V liste opisuje spôsob jej života, predstavuje logiku evanjelia, kde Pán „povyšuje

---

¹⁴⁸ Porov. HIERONYM, Ep. 127, in česka-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 261-283.

¹⁴⁹ Porov. tamtiež, s. 11-14.

¹⁵⁰ Porov. HIERONYM, Ep. 39, in slovenský preklad, MIRI, L., *La vita ascetica femminile in san Girolamo*, s. 190.

¹⁵¹ „Traktátom o kresťanskom vdovstve je list zaslaný Furii.“ Porov. tamtiež, HIERONYM, Ep. 54, s. 191.

¹⁵² Porov. HIERONYM, Ep. 54, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 189.

ponížených“ (porov. *Lk* 1,52). List je adresovaný Marcelle a je jedným z nekrológov.¹⁵³ „Z portrétu Ley vystupuje západní mnišství, s patrnými cenobitskými rysy.“¹⁵⁴

Vdova Geruchia bola mladou a vznešenou paňou, ktorá bola vábivá očiam svojou vznešenosťou, krásou, svojim vekom a postavením a vedela sa vyhnúť všetkým uchádzačom, ktorí skúšali jej čistotu. To, že sa napriek všetkým svojim prednostiam nevydala nie je len preto, že jej Hieronym venoval evanjeliové, asketické a duchovné motivácie, ale aj pre ťažkú politickú situáciu, kedy bola rímska ríša ohrozovaná. Hieronym upozorňoval aj na toto nebezpečenstvo a radil Geruchii, že je pre ňu najlepšie „dať prednosť Bohu pred všetkým, lebo ak Rím padne, čo iné ju zachráni?“¹⁵⁵

Hieronym chápe vykonávanie svojej kňazskej služby svojou otvorenosťou pre všetkých, ktorí ho požiadajú o radu. Neodmietol odpovedať ani na list vznešenej Sabiny, hoci je dcérou guvernátora v Afrike a jej bývalý manžel Nebrídus bol príbuzný cisára Theodózia. Možno preto je list písaný, na rozdiel od ostatných listov, opatrným štýlom.¹⁵⁶

3.2.1 Asketické rady vdovám

Hieronym neodporúča vdovám ani návštevy a stretnutia s neveriacimi, ani prijímať návštevy mladých mužov. Pre ženu, ktorá už prešla cestou manželstva a rozhodla sa ostať vdovou Hieronym nachádza povzbudenie aj v životnom svedectve apoštola Pavla, veď u kresťana sa nehodnotí začiatok cesty, ale jej koniec. Pridáva príklad neviestky z evanjelia, ktorá sa po svojom obrátení už viac nekráslila „farbičkami“, ale slzami pokánia (porov. *Lk* 7,44-48). Tak aj vdova, ktorá sa už nemusí starať o to, aby sa zapáčila svojmu manželovi, má vytrvať vo svojom rozhodnutí. Má odolávať pokušeniam držaním pôstu a bdením, skromným obliekaním.

Hieronym varuje pred pitím vína, ktoré oslabuje vôľu a roznečuje vášne. Odvoláva sa na lekársku vedu tej doby, konkrétne na dielo Galenosa *O zdraví*. Je to kniha, ktorá vychádzala z Hyppokratovho učenia o tekutinách a ich rovnováhe a ako vplýva prijímanie chladných a suchých potravín na tlmenie vnútorného vzplanutia, preto odporúča jesť hlavne zeleninu. Počas jedenia má aj vdova viac myslieť na to, že sa potom pôjde modliť a čítať.¹⁵⁷ Odporúča, aby si každá vdova stanovila určitý počet veršov zo Svätého písma „jako denní dávku vlny, ktorou musíš upriest Bohu, a nedopřej

---

¹⁵³ Porov. HIERONYM, Ep. 23, in slovenský preklad, MIRI, L., *La vita ascetica femminile in san Girolamo*, s. 185.

¹⁵⁴ HIERONYM, Ep. 23, in česky, VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 229.

¹⁵⁵ HIERONYM, Ep. 73, in slovenský preklad, MIRI, L., *La vita ascetica femminile in san Girolamo*, s. 119–120.

¹⁵⁶ Porov. tamtiež, HIERONYM, Ep. 123, s. 192.

¹⁵⁷ Porov. HIERONYM, Ep. 54, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 195-201.

si odpočinku, dokud koš svého srdce nenaplníš touto přízí.“¹⁵⁸ Vdova má čítať len spisy autorov, ktorí sú známi svojou pravou vierou. Lásku k náhrdelníkom a šatám z hodvábu nech zamení za túžbu po poznaní Boha v textoch Svätého písma. Pretože je život kresťanskej vdovy plný pokušení, odporúča Furií duchovné vedenie u kňaza Exsuperia. Neviaže ju na seba, čím dáva prednosť spásu jej duše pred sebou. Varuje ju aj pred hriechmi ohovárania s povzbudením, že svätá láska nestráca nikdy trepezlivosť. Pre vytrvalosť a povzbudenie vdov, chváli v liste počínanie Pauly a jej dcéry Eustochie, ktorej zo srdca prúdila slová Svätého písma, pôst je pre ňu zábavou, modlitba potešením a s pripraveným olejom do lampy čaká na príchod Ženícha. Vdova žijúca pre Boha má svoj majetok rozdávať núdzným a pritom nech pamätá na to, komu sa zasvätila. Ďalej má vykupovať kresťanské panny z otroctva a ujímať sa vdov, ktoré Hieronym prirovnáva k fialkám medzi panenskými ľaliami a ružami mučeníc. „Z týchto kvetů spleť věnec, jenž nahradí trnovou korunu, v níž nesl Kristus viny světa.“¹⁵⁹ List Furií končí napomenutím, aby pamätala denne, že raz zomrie a tak na druhé manželstvo ani nepomyslí.¹⁶⁰

Marcella je ďalšou adresátkou, ktorej sú písané slová povzbudení. Celkove jej napísal 17 listov.¹⁶¹ Vdova zbavená manželských pút, nemá inú povinnosť, než zotrvať vo svojom vdovskom stave. Má sa hanbiť dávať na obdiv i svoju prirodzenú krásu a odvoláva sa na slová Apoštola, že tí, čo žijú podľa tela, nemôžu sa páčiť Kristovi (porov. *1Kor* 8,8). Oblečená v tmavej tunike, nech prvá začína chváliť svojho Pána kľáčiac na holej zemi so slzami ľútosťi na tvári.¹⁶² Povzbudivé je pre Paulu, hlboko zarmútenú matku, keď v liste číta chválu o svojej nebohej dcére Blesille, že mala vždy v ruke evanjelium, alebo knihu niektorého z prorokov.¹⁶³

Hieronym zbieral aj ovocie duchovného vedenia, keď píše v nekrológoch o cnostnom živote Blesilly a Marcelly. Povzbudivým svedectvom vernosti je Marcella, ktorú chváli pre jej spôsob života podľa evanjelia. Zriedka vychádzala na verejnosť, dodržovala umiernený pôst, horela nevýslovnou láskou ku Svätému písmu a spievala: „V srdci si uchovávam tvoje výroky, aby som proti tebe nezhrešil“ (Ž 119,11).

Princípii, ako nástupkyňi Marcelly pripomína jej vlastnú skúsenosť z ich spoločného života v kláštornom spoločenstve na vidieckom statku.¹⁶⁴ Duchovná zrelosť a odvaha vdovy Marcelly pomohli Hieronymovi, keď sa dostal do ťažkého sporu s bývalým priateľom z mladosti - Rufinom, kvôli nezhodám ohľadom spisov Origena.

---

¹⁵⁸ HIERONYM, Ep. 54, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 201.

¹⁵⁹ Cit. tamtiež, s. 205.

¹⁶⁰ Porov. tamtiež, s. 203-213.

¹⁶¹ Porov. LANG, A., *Otec pouště sv. Jeronym*, s. 212.

¹⁶² Porov. tamtiež, HIERONYM, Ep. 38, s. 145-149.

¹⁶³ Porov. tamtiež, HIERONYM, Ep. 39, s. 153.

¹⁶⁴ Porov. HIERONYM, Ep. 127, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 267-279.

„Marcella se mu však otvoreně postavila na odpor, protože se chtěla líbit raději Bohu než lidem.“¹⁶⁵ Tam, kde nepomohla mužská prudkosť, osvedčil sa ženský intelekt a duchovná zrelosť prejavená múdrosťou a vernosťou.

3.2.2 Vzory vdovského života vo Svätom písme

Hieronym znova siaha po Svätom písme a pripomína príklady vdov. Chváli vdovu zo Sarepty, pre ktorú bolo nasýtenie hladného Eliáša dôležitejšie, než jej vlastný život (porov. *1 Kr* 17,8-24). Pripomína vdovu Juditu, ktorá sa postila, skromne sa obliekala a zvíťazila nad chlípnosťou muža, keď ho svojou cudnosťou doslova pripravila o hlavu (porov. *Jd* 8-16). Prorokyňa Debora si zaslúži pozornosť pre znalosť posvätných textov Svätého písma a vôňu Ducha Svätého, ktorou bola naplnená: „Dali ji jméno ‚včela‘, protože se pásala na květech Písma a naplněna vůní Ducha svatého sbírala svými věšteckými ústy sladký nektar.“ Spomína aj Noemi, ktorej pohnutý život ju vrátil naspäť do Betlehema spolu s jej moabskou nevestou Rút „přinesla svou cudnost zpět do vlasti.“ V Novom zákone pripomína prorokyňu Annu, ktorá si vyslúžila duchovnú milosť, keď videla v dieťati Spasiteľa (porov. *Lk* 2,37). Spomína chudobnú vdovu z evanjelia (porov. *Lk* 21,2-4), ktorú aj Kristus dáva za príklad apoštolom, čo Hieronym komentuje slovami:

„Ta přijala hořčičné zrna (porov. *Mt* 13,31), přidala kvas do tří měříc mouky (porov. *Mt* 13,33) a smísila víru v Otce a Syna s milostí Ducha svatého. Vhodila do pokladnice dvě drobné mince, všechnen majetek, co měla, a veškeré své bohatství poskytla na dva zákony své víry. To jsou dva serafové (porov. *Iz* 6,2-3), kteří třikrát velebí Trojici a jsou uloženi v pokladnici církve.“¹⁶⁶

Betlehenskému askétovi sa podarilo postaviť vdovský zasvätený život na biblických základoch, pričom si uvedomil aj perspektívu zasväteného života žitého v spoločenstve a to práve počas svojho pobytu v Betleheme.¹⁶⁷

3.3 Listy rodičom

V 4. storočí sa rozširuje zvyk v kresťanských rodinách zasväcovať Bohu deti už od útleho detstva. Z toho vyplynula potreba solídnej výchovy detí a vedenia pre rodičov. Pre Hieronyma to znamenalo, že z „pokladnice srdca“ vytiahol aj svoju

---

¹⁶⁵ HIERONYM, Ep. 127, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 277.

¹⁶⁶ HIERONYM, Ep. 54, tamtiež, s. 211.

¹⁶⁷ Porov. HIERONYM, Ep. 127, in česky, VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 234 -235.

obdivuhodnú znalosť detskej psychiky. Tento osvedčený duchovný vodca nechcel, aby ani vychovávatelia panien ostali v nevedomosti. Rozhodol sa poskytovať ľudskú a kresťanskú formáciu dieťaťu skrze rodičov, založenú na kultúre svetskej i duchovnej, prepojenej s prácou, aby zasvätená osoba „rástla vo veku a múdrosti, v milosti pred Bohom i ľuďmi“ (porov. *Lk 2,52*).¹⁶⁸ Listy na túto tému adresoval rodičom, kde ponúka svoj výchovný program. Ide hlavne o list Leate pre výchovu malej Pauly¹⁶⁹ a list Pacatule adresovaný svojmu priateľovi Gaudenciovi, ktorý sa rozhodol hneď po narodení dcéry, že ju zasväť ako Kristovu pannu. Obrátil sa o radu na Hieronyma.¹⁷⁰

Laeta bola dcérou významného politika, pontifika maxima Albina, napriek tomu sa stala kresťankou, čo nasvedčuje, že kresťanstvo prenikalo do všetkých spoločenských vrstiev. Svoju prvú dcéru pomenovala po babičke, ktorá v tom čase žila v Betleheme. Napísala Hieronymovi prosbu o radu, ako má malú Paulínku vychovávať a pripraviť na zasvätený život. Tento krok svedčí o jej životnej múdrosti a prezieravosti. Hieronym jej odpovedá listom v roku 403, „v němž s nečekaným pedagogickým talentem navrhuje některé výchovné kroky, které mají malou Paulu přiblížit asketickému ideálu.“¹⁷¹ Nakoniec však navrhne, aby dieťa poslali do Betlehema k Paule – jej babičke, čo aj urobili, lebo sa neskôr stala predstavenou kláštora po svojej tete Eustochii.

Odkiaľ mal tento oduševnený biblista skúsenosti s výchovou detí takou náročnou a citlivou? Niektorí sú toho názoru, že Hieronymova schopnosť vcítiť sa do výchovného procesu mladých dievčat vychádza nielen zo skúseností pri doprevádzaní zasvätených žien, ale aj vo vedení a starostlivosti o svoju sestru. Počas svojho pobytu na púšti Chalkis píše svojim priateľom list s prosbou, aby aj oni povzbudzovali jeho sestru a oduševňovali ju častým písaním listov, ktoré jej majú pomôcť a nadchnúť ju pre cnostný život.¹⁷²

Disciplína, obeta, láska, hanblivosť, štúdium, práca, náboženstvo, rodina, vzťahy so spoločenstvom majú byť programom pre dušu, ktorá sa má stať chrámom Pána. Náročnosť výchovy a inteligencia má byť stupňovaná z ohľadom na kreativitu, ktorá je vlastná veku dieťaťa. Pri pestovaní čností, nech je matke i dieťaťu, príkladným vzorom Panna Mária.¹⁷³

---

¹⁶⁸ Porov. MIRI, L., *La vita ascetica femminile in san Girolamo*, s. 485.

¹⁶⁹ Porov. HIERONYM, Ep. 107, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 214.

¹⁷⁰ Porov. tamtiež, HIERONYM, Ep. 128, s. 284.

¹⁷¹ HIERONYM, Ep. 107, in česky, VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 236.

¹⁷² Porov. HIERONYM, Ep. 7, in slovenský preklad, MIRI, L., *La vita ascetica femminile in san Girolamo*, s. 485-486.

¹⁷³ Porov. tamtiež, HIERONYM, Ep. 107, s. 494-497.

3.3.1 Hieronymove rady pri výchove detí

Listy s prosbami o radu pri výchove detí, ktoré rodičia zasvätili Bohu, viedli Hieronyma k tomu, aby objavil v sebe aj pedagogickú schopnosť pre výchovu zasväteného dieťaťa. Hieronymovu pedagogiku charakterizuje láska, pravda a citlivosť, je inšpirovaná najmä evanjeliom a sv. Pavlom, taktiež pedagogické usmernenia Quintiliana opravuje kresťanskými zásadami. Hieronym si je vedomí, že deti cítia, kde je láska a česťnosť, že iba ten, kto miluje Kristovým srdcom im môže zabezpečiť harmonický vývoj. Zdôrazňuje štúdium svätých spisov, ktorých poznanie sa má postupne rozvíjať od detstva po celý život.¹⁷⁴ Aj súčasného čitateľa prekvapí Hieronymova citlivosť a porozumenie pre detskú mentalitu, ktorú by od starobylého askétu nikto nečakal. Za dôležité považuje aj samotné prostredie, kde dieťa vyrastá, lebo kresťanom sa človek nerodí, ale sa ním stáva výchovou i snažením.¹⁷⁵

Hieronym zdôrazňuje zvlášť v liste Leate, že učenie má byť zo začiatku spojené s hrou, učiť postupne a cielene vyberať slová, pritom dieťa nesmie poznať nemravné slová. Môže, napríklad, opakovať mená prorokov a apoštolov. Matka nech vezme rúčku dieťaťa do svojej a tak nech ju učí písať slabiky a slová. Učenie má dieťa vnímať ako hru, Hieronym radí, že jednotlivé písmenká nech dá vyrobiť z dreva, aby pripomínali skladačku. Nemá sa pritom zabúdať na odmenu dieťa za úspechy. Neodporúča tresty, ale skôr povzbudenie. Dieťa by sa malo učiť s kamarátkami, aby bolo vystavené zdravému súpereniu. Rodič má byť natoľko prezieravý, aby sa učenie dieťaťa nesprotivilo. Je ťažšie odučiť dieťa zlozvyku, ktorý nasaje do svojej mysli, než tomu predchádzať. Preto je dôležité vyberať učiteľov a vychovávateľky nech sú cudné, skromné a dôstojné. Dieťa je potrebné aj obliekať tak, aby bolo zrejmé jeho zasvätenie Kristovi. Nemá sa ozdobovať šperkami, lebo ona sama je vzácnou Kristovou perlou. Hieronym prízvukuje veľkú zodpovednosť rodičov pred Bohom, ktorí mu zasvätili svoje dieťa, aby boli pre ňu príkladom. Dieťa nemajú brávať na hostiny, aby nepoznala víno, pokrmy, hudbu a predišla tak pokušeniu. Nech ju uvedú radšej do svätyne Svätého písma, aby sa každý deň naučila naspamäť určitý počet veršov po grécky a potom aj v latinčine, hlavne žalmy, potom knihy Prísloví, evanjeliá a Listy apoštolov, až poslednú knihu Pieseň piesní. „Zaisti, aby denne študovala nejaký úryvok Písma... Po modlitbe nech nasleduje čítanie a po čítaní modlitba. ... Viac než šperky a hodvábné šaty nech miluje božské Písma.“¹⁷⁶ Pred čítaním apokryfov, dáva prednosť dielam

---

¹⁷⁴ Porov. HIERONYM, Ep. 107, in slovenský preklad, MIRI, L., *La vita ascetica femminile in san Girolamo*, s. 490.

¹⁷⁵ „Věřící a svatá rodina posvěti jednoho nevěřícího.“ Porov. HIERONYM, Ep. 107, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 217.

¹⁷⁶ HIERONYM, Ep 107,9.12, in slovensky BENEDIKT XVI., posynodálna apoštolská exhortácia *Verbum Domini*, Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2011, s. 105.

Cypriána a Atanáza. Deň panny má byť vyplnený aj modlitbou, spievaním žalmov a prácou. Už od mala nech sa učí ženským ručným prácam a privyká si na pôst. V mladom veku pôst nesmie byť prísny, skôr obmedzený na zeleninu, ryby, chlieb, ovocie. Hieronym uznáva veľkosť výchovných nárokov, ktoré odporúča Leate pri výchove dcéry Pauly, preto jej ponúka možnosť výchovy v kláštore v Betleheme u jej tety Eustochii. Na uľahčenie rozhodnutia uvádza príklad zo Svätého písma – konanie Samuelovej matky Anny (porov. *1 Kr 7,20*):

„Vrat' tento přenádherný drahokam do Mariiny komůrky a vlož ji do kolébky, v níž plakal Ježíš. Ať vyrůstá v klášteře, v zástupu panen, kde se nenaučí přísahat, lhaní bude považovat za svatokrádež a nepozné světský život, kde bude žít andělským životem, v těle bez těla, a bude věřit, že všichni lidé jsou jako ona.“¹⁷⁷

List je zaujímavý aj pre súčasnosť ako doklad o výchove v kresťanských rodinách a zároveň ukážkou formácie detí k zasvätenému životu tej doby.¹⁷⁸

V liste Gaudenciovi (r. 413) názorne vykresľuje, že je rozumnejšie predchádzať zbytočnému vlastneniu vecí, ako neskôr dieťa učiť, aby sa ich zriekalo. Podobne ako v liste Leate, odporúča aj pre Pacatulu spev žalmov a postupne nech si zamiluje aj čítanie ostatných textov Svätého písma tak, aby to neskôr nepovažovala za obyčajnú povinnosť, ale za svoju slobodnú voľbu. Prísny výber vychovávateľky a jej trepezlivosť prízvukuje opakovane, aj pri zaučaní dieťaťa ručným prácam. List je písaný v priateľskom duchu, v jeho závere však silne poznačený otrasom, akým na Hieronyma zapôsobil pád Ríma.¹⁷⁹

Pamätajúc na svoje zlyhania a vybočenia z mladosti, je v centre jeho snaženia najmä obdobie adolescencie. Hieronym chápe svoju úlohu v Božej službe ako ten, ktorý má bez oddychu sadiť a polievať a to v pokore, že vzrast dáva Boh.¹⁸⁰ Nemôžeme opomenúť pozdvihnutie ženy, ktorej Hieronym písomne i v životnom snažení priznáva právo na formáciu a zdravú výchovu už od ranného detstva, čo v staroveku bolo dosť zanedbávané.¹⁸¹

---

¹⁷⁷ HIERONYM, Ep. 107, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 237.

¹⁷⁸ Porov. HIERONYM, Ep. 107, in česky, VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 238.

¹⁷⁹ „Žijeme v době, kdy se nemusíme dožít rána, ale stavíme vily, jako bychom na tomto světě měli být věčně. Stěny ze zlata, stropy vykládané zlatem, zlatem září hlavice sloupů, a přitom Kristus, nahý a hladový, umírá v chudákovi ležícím před naším prahem.“ Porov. HIERONYM, Ep. 128, in česky-lat., JERONÝM, *Výbor z Dopisů*, s. 285-295.

¹⁸⁰ Porov. MIRI, L., *La vita ascetica femminile in san Girolamo*, s. 486.

¹⁸¹ „Ide o výchovu pred Bohom a pred ľuďmi. Návod na výchovu, a tým aj pravý humanizmus, nám ponúka Sväté písmo.“ Porov. BENEDIKT XVI., *Cirkevní otcovia od Klementa Rímskeho po svätého Augustína*, s. 168.

3.3.2 Hieronymove rady pre život manželov

Hieronym bol oslovený o duchovné rady a vedenie od manželského páru z Ríma - Melánie a jej manžela Pinianusa. Melánia Mladšia (†439) bola dcérou senátora a vnučkou sv. Melánie Staršej a Pinianus (†432) bol potomok konzulov, čo znamenalo, že mali veľké majetky a tisícky otrokov. Melánia Mladšia je sesternicou vdovy Pauly – spolupútničky sv. Hieronyma, ktorá v tom čase už bývala v Betleheme.

Po predčasnej smrti ich dvoch detí sa rozhodli žiť spôsobom „manželského mništví.“ Možno bola Melánia inšpirovaná životným príkladom ich súčasníkov Paulína a jeho manželky Therasii, Apera a Amandy, Cytheriusa a jeho manželky, ktorí žili asketickým spôsobom manželského života.¹⁸² Pre Piniana to nebolo ľahké rozhodovanie sa, ale cesta duchovného boja, plná modlitieb, sebaodriekania a utrpenia. Pričom Melánia to mala menej dramatické, ona si už od mladosti zamilovala Krista a vydala sa len pod veľkým nátlakom rodičov.¹⁸³ Ešte počas svojho pobytu v Ríme, mali manželia ako duchovného vodcu kňaza Rufína. Po jeho smrti sa obaja rozhodli cestovať do Palestíny, pravdepodobne ovplyvnení aj Hieronymovým odporúčaním: „zbožnosť bez kultury neodpovídala jeho vkusu, a proto chtěl, aby všichni studovali v pokoji Betléma.“¹⁸⁴ Prechádzali Afrikou a Melánia sa pridržala poučení z opisovaných listov, ktoré Hieronym adresoval svojim žiačkam. Svoj asketický spôsob života manželov priviedol aj do Tagastu. V Afrike podporovali tamojšie kláštory a venovali sa, zvlášť Melánia, štúdiu Písma a prísnej askéze.¹⁸⁵ Manželia priputovali do Betlehema, stretli sa s Paulou a „Melanie tak mohla poprvé potkat veľkého ‚svúdce‘, proti němuž brojili římskí patricijové, když byla Melánie mladá.“ Stretnutie sa neobišlo bez rozhovoru. „Jediné téma, o němž mělo cenu s Jeronýmem hovořit, bylo Písmo svaté a jeho výklad.“¹⁸⁶ Týmto stretnutím sa aj Hieronym upevnil vo svojom presvedčení, ktorým vyzdvihoval ženské schopnosti v oblasti teológie, čo bolo na tú dobu odvážne. Melánia Božím riadením zasiahla aj do vzťahu dvoch velikánov svojej doby - Hieronyma a Augustína, ktorý sa zmenil na priateľstvo a vzájomný obdiv.¹⁸⁷

Srdce kňaza Hieronyma bolo široké, otvorené všetkým, ktorí nefalšovane prejavovali záujem o zasvätený život pre Krista, o askézu a o všetko, čím mohol byť oslávený Boh cez slovo Svätého písma.

---

¹⁸² VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 367.

¹⁸³ Porov. Sv. *Makrina, Melánia a Olympia*. Starokresťanská knižnica, zväzok 3. Trnava: Dobrá kniha, 2008, s. 97.

¹⁸⁴ ŠPIDLÍK, T., *Svatá Melánie. Úsvit nových dějin*, s. 109-110.

¹⁸⁵ Porov. VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 367.

¹⁸⁶ ŠPIDLÍK, T., *Svatá Melánie. Úsvit nových dějin*, s. 101.

¹⁸⁷ Porov. *tamtiež*, s. 103-104.

3.4 Listy kňazom a mníchom

Medzi duchovných zverencov Hieronyma patrili taktiež kňazi a mnísi, často osobní priatelia, ktorým venoval listy plné rád a odporúčaní. Zväčša vychádzal z praxe vlastných životných skúseností kňaza a mnícha, žijúceho pod autoritou Písma svätého.

Odporúčania, ktoré dával kňazom a mníchom sú si v mnohom podobné aj z toho dôvodu, že niektorí z mníchov boli zároveň kňazmi. Predsa je možné vybadat' rozdiel, že sa Hieronym snaží u mníchov viac upriamiť pohľad na radikálnosť života podľa evanjelia v úplnom odlúčení od sveta a tak svoj život pripodobniť Kristovi. Kňazom kladie dôraz na čnosť a štúdium, aby najprv sami poznali texty Písma svätého a až potom kázali iným, smeruje ich aj na vzťahy a službu bližným. Zjavne ani Hieronyma neminula dobová problematika, ktorou bolo „napätí medzi mništvím a stavem klerickým,“ ktorú je najviac cítiť v jeho liste diakonovi Praesidiovi. Neskôr sa už mnišstvo a kňazstvo u Hieronyma zosúladiť.¹⁸⁸

Zvlášť obsažné na rady sú listy mníchovi Heliodorovi (*Ep.* 14), jeho synovcovi - kňazovi Nepotianovi o živote kňazov a mníchov (*Ep.* 52), kňazovi Paulinovi (*Ep.* 58), tiež duchovné rady mníchovi a kňazovi Rustikovi z Gálie (*Ep.* 125), žijúcemu v Marsei, ktorý sa neskôr stal Narboneským biskupom a písal mu aj pápež Leo.¹⁸⁹

Adresátov nešetří nepravdami, doporučuje im zvlášť prísne sebazapieranie a prácu, askézu a poriadok, spievanie žalmov, modlitbu s nočným bdením a čítanie i štúdium textov Svätého písma.

3.4.1 Hieronymove rady kňazom

Hieronym si je vedomý authority, s akou sú jeho listy prijímané. Biskupov považuje za nástupcov apoštolov a z toho nástupníctva Hieronym vyvodzuje ich moc svätiť kňazov.¹⁹⁰ Napriek osobnej, neblahej skúsenosti s jeruzalemským biskupom, odporúča kňazom autoritu voči svojmu biskupovi. Ich vzájomné vzťahy sa vyhrotili, keď jeruzalemský biskup Ján poskytol útočisko heretikovi Pelágiovi. Hieronym spolu s Augustínom ostro vystupovali proti jeho bludnej náuke, zblížil ich spoločný zápal o čistotu viery. Pričom Hieronyma a jeho mníchov tento duchovný zápas neminul bez újmy.

Hieronym opisuje kňazovi Paulínovi z Noly svoju vlastnú skúsenosť a námahu spojenú so štúdiom textov Svätého písma vyvažuje príslubom, ktorým je samotné Sväté

---

¹⁸⁸ HIERONYM, *Ep.* 18, in česky, VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 228.

¹⁸⁹ Porov. HIERONYMUS, *Ep.* CXXV : PL 22, 1072, voľný slovenský preklad.

¹⁹⁰ Porov. ŠPIRKO, J., *Patrologia*, s. 278.

písmo ako zdroj radosti a dôvernosti: „Nezdá sa ti, akoby si už tu, na zemi, prebýval v nebeskom kráľovstve, keď žiješ uprostred týchto textov, keď nad nimi rozjímaš, keď nič iné nepoznáš ani nehľadáš?“ - veď pravdy obsiahnuté vo Svätom písme zostávajú platné aj v nebi.¹⁹¹

Nepotinian je synovec Heliodora, Hieronymovho priateľa z mladosti. Mladému Nepotiniánovi sa dostali do rúk Hieronymove legendy o pustovníkoch a vzbudili v ňom túžbu po mníšskom živote. Heliodor tým nebol nadšený, vychovával synovca svojej ovdovelej sestry a pripravoval ho na povolanie kňaza. Nepotinián často písal Hieronymovi a ten mu venoval list o živote kňazov, ktorý možno nazvať „Vademecum pro kleriky“ (*Ep.* 52).¹⁹² V liste mu odporúča: „Často čítaj božské Písma. Ba čo viac, nikdy neodkladaj z rúk svätú knihu. Nauč sa v nej to, čo máš učiť.“¹⁹³ Hieronym neobchádza ani etický aspekt a často poukazuje najmä pre kazateľov, zosúladiť svoj život s Božím slovom a s učením cirkvi, len potom ho budú schopní pochopiť a poučať veriacich:

„Tvoje skutky nech nepopierajú tvoje slová, aby sa nestalo, že kým ty v kostole kážeš, niekto by v duchu namietal: ‚Prečo teda práve ty tak nekonáš?‘... V Kristovom kňazovi sa musia slová a myslenie zhodovať.“¹⁹⁴

Kritickým perom píše proti kňazom, ktorí zanedbávajú vzdelanie: „Nic není tak nestoudné jako drzost nevzdělaných (kleriků), kteří pokládají žvanilost za autoritu a věčně chtějí hádek hřímají proti podřízenému stádu nabubřelými řečmi.“¹⁹⁵

Oslovil ma spôsob, akým písal nevidiacim kňazom listy plné povzbudení zo Svätého písma. Hieronym im rozumel. Veď on sám skoro prišiel o zrak následkom choroby, keď prestal vidieť na jedno oko. Kde inde by našiel vhodné a účinné slová útechy, pochopenia a povzbudenia pre život? Kňazovi Abigaiovi píše: „Poznám Učiteľa a Pána a môjho Boha, ktorý v poníženosti povedal: ‚Učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom‘ (*Mt* 11,29).“ Povzbudzuje ho, aby nezmalomyselnel nad stratou telesného zraku, ale aby sa tešil, že má taký vnútorný pohľad, o ktorom sa hovorí v *Piesni Piesní*: „Očarila si moje srdce, sestrička moja, nevesta, očarila si moje srdce jediným pohľadom tvojich očí,“ (*Pie* 4,9) a chce mu tak pripomenúť Božiu blízkosť. Človek majúci telesný zrak je vystavený pokušeniam a aj preto apoštoli počuli varovanie z úst Ježiša: „Každý, kto na ženu hľadá žiadostivo, už s ňou scudzoložil vo svojom srdci“ (porov. *Mt* 5,28). V závere listu Abigaiia prosí, aby sa ujal duchovného

---

¹⁹¹ HIERONYM, *Ep.* 53,10, in slovensky, BENEDIKT XVI., *Cirkevní otcovia od Klementa Rímskeho po svätého Augustína*, s. 162-163.

¹⁹² Porov. LANG, A., *Otec poušťa sv. Jeronym*, s. 204-205.

¹⁹³ Porov. HIERONYM, *Ep.* 52,7, in slovensky, BENEDIKT XVI., *Cirkevní otcovia od Klementa Rímskeho po svätého Augustína*, s. 164-165.

¹⁹⁴ HIERONYM, *Ep.* 52,6, in slovensky, BENEDIKT XVI., *Verbum Domini*, s. 94.

¹⁹⁵ HIERONYM, *Ep.* 69,9, in česky, LANG, A., *Otec poušťa sv. Jeronym*, s. 195.

vedenia vdovy Theodory, čím mu Hieronym preukazuje svoju dôveru. Pripája pozdravy bratov, ktorí sú s ním v kláštore a svätých tohto mesta: „ktorí nás láskavo milujú.“¹⁹⁶

Podobného znenia je list, ktorý posielala po diakonovi Hieracliusovi pre kňaza Castrucia do Panónie a potešuje ho slovami z evanjelia, aby nezmalomyselnel, akoby jeho slepota bola následkom hriechu, veď aj apoštoli počuli Ježišovu odpoveď: „Nezhrešil ani on, ani jeho rodičia, ale majú sa na ňom zjaviť Božie skutky“ (*Jn 9,3*). Po vymenovaní rôznych príkladov zo Starého i Nového zákona pridáva spomienku z čias svojho detstva. Počul rozprávať, ako sa v boji proti ariánskemu bludu stretli na pozvanie biskupa Atanáza v Alexandrii sv. Anton Pustovník a Didymus Slepý, ktorý na pojednaniach o textoch zo Svätého písma vynikal nadaním a bystrosťou ducha. Anton sa opýtal Didyma, či je smutný, že nemá zrak. Až po treťom opýtaní Antona, Didymus so zaváhaním prejavil svoj smútok. Na to Anton reagoval slovami povzbudenía, že na ňom pozoruje také milosti, ktoré si zaslúžili jedine apoštoli a tiež, že je oveľa lepšie vidieť v duchu, ako telesnými očami, čiže vlastní také „oči“, do ktorých nemôže padnúť ani trieska (porov. *Lk 6,41-42*). Svoju lásku a asertivitu spolubratovi kňazovi v jeho utrpení, vyjadruje Hieronym svojim pozvaním do Betlehema, kde mu jeho útrapy spôsobené cestovaním vynahradí svojim dvojnásobným objatím.¹⁹⁷

Zachované sú aj listy, ktorými si Hieronym s Augustínom vymieňali názory a odpovede na otázky z textov Svätého písma. V začiatkoch ich korešpondencie je poznať napätie. Hieronym, ako skúsený človek, zrelý vekom, poznal už v prvom liste od Augustína veľké Božie obdarovanie v novoobrátení, ale neprejavil sa hneď a v listoch nešetřil Augustína prísny ani kritickým slovom. Až takmer na sklonku svojho života vyjadril svoj obdiv nad „géníom Augustínovým“ (porov. *Ep. 134*).¹⁹⁸

3.4.2 Hieronymove rady mníchom

Návody a rady pre mníšsky spôsob života Hieronym čerpal jednak z vlastnej skúsenosti, z textov Tertulána a Cypriána a tiež z rozprávania mníchov, ktoré zachytil vo svojich životopisných dielach: prvého pustovníka Pavla (*Vita Pavli*), sv. Hilária – nasledovníka sv. Antona pustovníka (*Vita Hilarionis monachi*) a Malchusa (*Vita Malchi captivi*). V týchto dielach sú vyzorované aj životopisné črty jeho vlastnej mníšskej cesty.

---

¹⁹⁶ HIERONYMUS, Ep. LXXVI : PL 22,877, voľný slovenský preklad.

¹⁹⁷ Porov. HIERONYMUS, Ep. LXVIII : PL 22, 651-653, voľný slovenský preklad.

¹⁹⁸ Porov. ŠPIRKO, J., *Patrologia*, s. 259.

„Hieronymus zanechal v mnišských životopisech kus dejin mnišství v jeho počátcích. V životopisu Pavlově popsal vzorový model poustevnictví. V životopisu Hilarionově se zase odráží cesta k cenobitskému mnišství a jeho charizmatická a misijní role. Je tu také odhaleno vnitřní pnutí mezi oběma formami, Hieronymus je jednoznačně pro eremitský ideál, ten je však spíše záležitostí stále nenaplněné touhy než reálné skutečnosti.“¹⁹⁹

Obsah listov spôsobuje rozčarovanie tým mníchom, ktorí majú skreslené predstavy o živote na púšti. Hieronym síce dáva prednosť samote pustovníka pred spoločným životom mníchov, ale odporúča ho len tým, ktorí prešli skúškou pokánia a dozreli pre život v samote. Ani potom nepokladá samotu za bezpečnú, ale za miesto pokušenia a boja s démonmi.

Hieronymov hlas zaznieva z púšte a pozýva k nasledovaniu. Podobná výzva znie aj v liste priateľovi Heliodorovi. Heliodor je mníchom, ale žije vo svojom rodnom dome, v meste a chápe tento svoj spôsob života ako život kresťana naplňajúceho ideály evanjelia. Hieronym mu vyvracia jeho zmýšľanie na príkladoch z evanjelií. Predstavuje Heliodorovi inú podobu mnišstva a vyzýva priateľa opustiť istotu domáceho prostredia, majetku na príklade bohatého mladíka, ktorému k dokonalosti chýba práve odhodlanie, aby sa zriekol majetku (porov. *Mk* 10,17-22). Hieronym ho ďalej upozorňuje aj na iné nebezpečenstvá a lákadlá, ktorými život v meste oplýva, ako je svetská sláva a tiež ponúknuté miesto biskupa. V liste vysvetľuje slovo *mních* – čo znamená samotár, žijúci v odlúčenosti od sveta a ľudí.²⁰⁰

Okrem odlúčenosti od spoločnosti zameriava Hieronym pozornosť na kajúcnosť a askézu, ako pokračovanie boja zo zlom. Zachytil biblickými príkladmi základné rysy mnišského spôsobu života a opisuje ich na živote mnícha Bonosusa, priateľa z mladosti, s ktorým bol v jeden deň pokrstený: „nesení kříže nebo spoluukřížování s Kristem, vnitřní nezávislost a svoboda, výstup po Jákobově řebříku k vrcholům kontemplanace a Božímu království.“²⁰¹ Bonosus tiež prežíval pokušenia, našiel silu a riešenie vo Svätom písme. Hieronym život Bonosusa opisuje aj v liste priateľom Chromáciovi, Jovinovi a Eusebiovi (*Ep.* 7), kde prirovnáva Bonosusa k sv. Jánovi apoštolovi, zvlášť pre jeho kontemplatívny rozmer života.²⁰²

Hieronym podáva ďalej aj svoje presvedčenie, že duchovný život mnícha má základ v Písme svätom. List mníchovi Rustikovi začína slovami: „Nič nie je pre kresťana šťastnejšie, ako keď má prisľúbené nebeské kráľovstvo. Nič namáhavejšie, ako keď je v každodennom nebezpečenstve. Nič udatnejšie, ako keď premáha diabla.

---

¹⁹⁹ VENTURA, V., *Spiritualita kresťanského mnišství 2-3*, s. 247.

²⁰⁰ Porov. HIERONYM, *Ep.* 14, in česky, *Listy svätého Eusebia Jeronyma, kněze a učitele Církve, Část prvá. Svazek 41. Listy od prvního do šedesátého čtvrtého dle pořadí časového*, s. 32.

²⁰¹ HIERONYM, *Ep.* 3, in česky, VENTURA, V., *Spiritualita kresťanského mnišství 2-3*, s. 216.

²⁰² Porov. tamtiež, s. 216-217.

Nič bezmocnejšie, keď je premáhaný telom.²⁰³ Na tieto situácie nachádza príklady z evanjelií v kajúcnosti zločinca na kríži (porov. *Lk 23,42-43*) a u Samaritánky pri studni (porov. *Jn 4,1-26*), ona našla Pána pri studni, ktorého židovský národ v chráme nepoznal. V liste pokračuje:

„Pokud jsi ve vlasti své, měj komůrku za ráj, všelijaká jablka Písem česej, užívej těchto rozkoší, těš se v jejich náručí... Nikdy ať z rukou a očí tvých neschází kniha, žaltáři nauč se doslova, modlitba bez ustání, bdělá mysl a marným myšlením nepřístupná.“²⁰⁴

Zvýrazneným písmom Hieronym napísal: „Pre mňa je mesto väznicou a pustatina je rajom.“²⁰⁵ V časti listu, kde opisuje povinnosti mnícha, zdôrazňuje starostlivosť o vlastnú dušu viac ako o telo, aby sa mních obliekal do jednoduchej, drsnej tuniky, dodržiaval primeraný pôst, aby prehnaným pôstom neskĺzol do nečnosti. Za predchodcov mníšskeho života pokladá prorokov Starého zákona, no najmä Jána Krstiteľa, ktorého dáva ako príklad. Hoci bol synom kňaza a mal svätú matku, odišiel z domu na púšť, chodil v drsnom rúchu, jedol kobyľky a lesný med (porov. *Mk 1,4-8*). Kladie adresátovi otázku na zamyslenie, kto sa môže pochváliť, že má čisté srdce, keď ani hviezdy nie sú čisté pred pohľadom Pána, o čo menej ľudia (porov. *Jób 25,6*).²⁰⁶ „Hnev premáhaj trepezlivosťou, vyhýbaj zlu a konaj dobre (porov. *Ž 36,37*). Vždy sa niečím zaoberaj, aby ťa pokušiteľ nachádzal zamestnaného.“²⁰⁷ O živote v kláštore prikazuje:

„Bratom budeš slúžiť a pútnikom budeš umývať nohy. A keď budeš trpieť bezprávie, budeš mlčať! Predstaveného kláštora budeš mať v úcte ako Pána, milovať ho budeš ako otca, za spásonosné budeš považovať všetko, čo ti prikáže a jeho výroky nebudeš kritizovať.“²⁰⁸

List je zakončený slovami povzbudenia: „Chudobného Krista nasleduj chudobný. Je to tvrdé, veľké, ťažké; ale odmeny sú veľké.“²⁰⁹ V inom liste, mníchovi Rufinovi adresáta ubezpečuje, že hoci ho nevidí, spomína na neho. „Lásky nelze si koupiti. Milování nelze oceniti. Přátelství, jež může přestati, nikdy pravé nebylo. Zdráv buď v Kristu.“²¹⁰ Neskôr sa tieto Hieronymove slová neslávne naplnili.

Mníšstvo Hieronym chápe ako naplnenie krstného sľubu a to radikálnym životom podľa evanjelia. „Být skutečným učeníkem Ježíšovým znamená stát se mnichem,

---

²⁰³ HIERONYMUS, Ep. CXXV : PL 22,1072, voľný slovenský preklad.

²⁰⁴ HIERONYMUS, Ep. 125,7, in česky, BENEDIKT XV., *Spiritus Paraclitus*, s. 121.

²⁰⁵ HIERONYMUS, Ep. CXXV : PL 22,1075, voľný slovenský preklad.

²⁰⁶ Porov. HIERONYMUS, Ep. CXXV : PL 22,1076, voľný slovenský preklad.

²⁰⁷ HIERONYMUS, Ep. CXXV : PL 22,1078, voľný slovenský preklad.

²⁰⁸ HIERONYMUS, Ep. CXXV : PL 22,1081, voľný slovenský preklad.

²⁰⁹ HIERONYMUS, Ep. CXXV : PL 22,1085, voľný slovenský preklad.

²¹⁰ HIERONYMUS, Ep. 3, in česky, *Listy svätého Eusebia Jeronyma, kněze a učitele Církve, Část první. Svazek 41. Listy od prvního do šedesátého čtvrtého dle pořadí časového.* s. 17.

konkrétne eremitou.²¹¹ Hieronymova predstava o mníškom spôsobe života je naviazaná na svedectvá mučeníkov, kde je púšť namiesto väzenskej cely rovnako predsieňou do neba. V dobe Antiky nebolo ničím prekvapujúcim, keď bolo mníšstvo rôzne chápané a rôznym spôsobom žité. Na živote vdovca a mnícha Pammachia, žijúceho pri brehoch Tibery, Hieronym oceňuje jeho praktickú službu pre núdznych, keď nechal zriadiť útulok *Xenodochium* pre bedárov a sám im slúžil v jednoduchom šate mnícha, „navštevoval ľudí potrebné, byl okem pro slepé, podpíral nemocné, nosil vodu, štípal dříví.“²¹² Mníšsky život je na jeho spôsobe života podložený spiritualitou nasledovania trpiaceho Krista v službe pre spásu svoju i blížneho.

„Hieronymova idea mnišství je jasná: přísný, tvrdý život v chudobě, vyvázanosti ze všech světských vazeb, život v samotě; nikde se neobjeví motiv společenství a kontemplace, připodobnění Kristu a směřování k eschatologické perspektivě Božího království.“²¹³

Ani tento jeho eremitský ideál nie je nemenný, ako sa to neskôr prejaví v jeho korešpondencii počas pobytu v Palestíne, keď sa prikloní aj k cenobitskému spôsobu života. Hieronym však nikdy neprestane túžiť po živote v skutočnom odlúčení od sveta. Na rozdiel od poslanca kňaza, mních nemá byť učiteľom, ale kajúcnikom, ktorý prelieva slzy nad svojimi hriechami a tvrdo pracuje v pote tváre.

Hieronymove nadšenie pre mníšsky spôsob života podobne zaznieva z jeho betlehenských homíliách, v ktorých potvrdzuje a rozvádza, čo v listoch napísal.²¹⁴

---

²¹¹ VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 221.

²¹² HIERONYM, Ep. 66, tamtiež, s. 365.

²¹³ HIERONYM, Ep. 14, tamtiež, s. 218.

²¹⁴ „Na přelomu 19. a 20. století objevil dom Morin suobor Hieronymových homílií z jeho betlémského pobytu (kolem roku 400).“ Porov. tamtiež, s. 247- 250.

4 Odkazy listov svätého Hieronyma

V listoch svätého Hieronyma nachádzali poznanie a odpovede jeho súčasníci aj nasledujúce generácie, zvlášť Bohu zasvätení, ktorí hľadali cestu schodnú pre život viery vo svojej dobe. Listy písané v samote a odlúčenosti od sveta, písal reálne a preto je možné z ich obsahu poznať život a mentalitu vtedajšej doby. Boli všeobecne známe aj v neskorších storočiach, často ich vydávali a prekladali, čomu tiež nasvedčuje, že „učebné knihy theologické bývaly více méně citáty ze svätého Jeronyma neb rozvedením jeho myšlenek.“²¹⁵ Podľa adresáta mali listy rôzny obsah, ale veľa životodárneho Slova, čo odkazuje na Hieronymov život ponorený v Písme svätom.²¹⁶ Z toho vyplýva aj poučenie pre súčasných bádateľov, že skutočný odkaz jeho listov pozná ten, kto sa denne sýti zo stola Svätého písma. Životný štýl svätca silne poznačený Slovom zo Svätého písma, pripomína záblesk *Lectio divina* v staroveku, ktoré naplno zažiarilo v kláštorech stredoveku.²¹⁷

Z tohto pohľadu, listy „prežili“ autora o celé storočia. Vybrala som niektoré z konkrétnych skutočností, ktoré boli ovplyvnené duchovným životom Hieronyma zachytené v jeho listoch a ďalej žité. V jeho listoch nenájdem *antirhétiká* (návod ako bojovať slovom Písma proti telesným vášňam, či pokušeniam) napísané takým spôsobom, ako ich odporúčal jeho priateľ Evágrius. Hieronym vnímal texty Písma viac dialogicky, dejovo a uvádzal v listoch konkrétne skutky a príbehy, ako živé príklady.

Ovplyvňoval vývoj západného mnišstva svojimi listami a prekladmi regulí.²¹⁸ V obsahu regule sv. Makária je možné objaviť, že z veľkej časti čerpá z listu Hieronyma mníchovi Rustikovi a o samotnom Makáriovi sa hovorilo, že je „hieronymovec.“²¹⁹ Podobne „Téma řebříku se stane jedním z klíčových fenoménů křesťanské a mnišské spirituality (Benedictus, Jan Cassianus, Jan Klimax a další),“²²⁰ o ktorom sa Hieronym zmieňuje v jednom zo svojich listov.

Vo svojich betlehenských kláštorech poučoval a usmerňoval poslucháčov slovom i príkladom vlastného života. Rady zasväteným pannám, poučenia pre zachovanie panenstva, ich zasvätenie sa Kristovi Hieronym jednoznačne stavia na evanjeliovom

---

²¹⁵ „Četba listů svätého Jeronyma bude rozkoší těm, kteří hledají naučení náboženského, onoho chleba, kterého nyní nikdo nedává.“ STRÍŽ, A., *K dílu svätého Eusebia Jeronýma*, s. 19-20.

²¹⁶ „Láska k nim (Písmu sv.) vyniká popředně z Jeronymových listů tou měrou, že se zdá, jakoby ze samých slov Božích setkány byly; ...tak náš (Jeronym) neměl radosti ze žádných listů, které postrádaly světél Písem.“ Porov. BENEDIKT XV., *Spiritus Paraclitus*, s. 119.

²¹⁷ „Křesťanský starovek – podľa vzoru synagógy a Apoštolov – poznáva čítanie Svätého písma ako prvok kultu, ktorý pretrval až do dnešného dňa v liturgii sv. omše a breviára. Čítanie Svätého písma sa stalo základom mnišskej tradície.“ Porov. *Lectio divina, Ako čítať Sväté písmo*. Vydali mnisi z rehole sv. Benedikta, 2006, s. 10.

²¹⁸ Porov. VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 428.

²¹⁹ Porov. tamtiež, s. 313-317.

²²⁰ HIERONYM, Ep. 3, tamtiež, s. 216.

svedectve Panny Márie a Ježiša, ktorý je oslovujúci a hodný nasledovania aj v dnešnej dobe. Panna má svoju plodnosť nachádzať vo „vlastnení Slova“ Písma, má sa tak stať chrámom, ako kedysi posvätná Archa zmluvy. Na adresu vdov používa slová apoštola Pavla o pripodobnení sa Kristovi: „Na odhalené tvári nás všetch se zrcadlí slavná zář Páně, a tak jsme proměňováni k jeho obrazu ve stále větší slávě – to vše mocí Ducha Páně“ (porov. 2Kor 3,18).²²¹ Aj pre ne platí ako priorita štúdium a čítanie Svätého písma.

Z listov, ktoré píše rodičom o výchove detí, radí už od útleho veku oboznamovať deti s textami Svätého písma a neopomínať aj dôležitosť čností. Kladie dôraz zvlášť na dobrý príklad samotných rodičov a vychovávateľov, individuálny prístup ku každému dieťaťu, na predchádzanie zlovykom u detí a zdravú rivalitu.

V 14. storočí bola založená rehoľa Hieronymitov – pustovníkov. *Eremiti sv. Hieronyma* je názov mníšskeho rádu, ktorého zakladateľa si zvolili sv. Hieronyma za patróna, pridržiavali sa reguly sv. Augustína.²²² Inšpirovali sa životom a odkazom sv. Hieronyma, ich špiritualitou sa preto stalo štúdium Svätého písma, modlitba a služba chudobným. Rehoľa má mužskú i ženskú vetvu, pôsobí aj v súčasnosti, zvlášť v Španielsku, Indii. Na Slovensku pôsobili, svojho času, v Banskej Štiavnici.

Hieronymove listy obohacovali čitateľov za hranicami nielen v staroveku, ale boli a sú prekladané do iných jazykov aj v neskorších storočiach. Konkrétne je možné dozvedieť sa o tej skutočnosti aj vo vlastnom životopise sv. Terézie z Avily - mystičky a učiteľky Cirkvi, kde sama vyznáva: „Četla jsem si v *Dopisech svatého Jeronýma*, které mě natolik povzbuzovaly, že jsem se rozhodla říci to svému otci, což bylo už skoro jako přijmout hábit; neboť jsem se tak ohlížela na svou čest, že bych se za žádnou cenu nevrátila zpět, když už jsem to jednou řekla. Měl mě tolik rád, že jsem toho u něj nemohla dosáhnout a že nestačily prosby osob, u nichž jsem se postarala, aby s ním promluvily.“²²³

Sú známe aj listy, ktoré vyšli z pera sv. Hieronyma a odrádzajú čitateľa pre hrubé výrazy, ktoré v nich používa. Bezpochyby sa o to pričínila aj prudkosť jeho povahy, vnútorný zápal pre čistotu viery a iné okolnosti. Možno práve v žalmoch (trikrát ich revidoval) nachádzal terapeutický prvok, ktorý v súčasnosti objavujú a odporúčajú aj kresťanskí psychológovia, duchovní otcovia a terapeuti (A. Grün, E. Vella, V. Kodet, K. Lachmanová), aby človek vyjadril navonok v plnej intenzite svoje vnútorné zranenia a hnevy na vhodnom mieste a v pravom čase. Hieronym to takto konkrétne neradil, ale

---

²²¹ HIERONYM, Ep. 38, in česky, VENTURA, V., *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3*, s. 149.

²²² Porov. VRAGAS, Š., *Teologický a náboženský slovník, I. díl A-K*. Trnava: SSV, 2006, s. 186.

²²³ „Nejspíš se jedná o dílko *Las Epístolas de San Jerónimo, con una narración de la Guerra de las Germanías*, překlad Juana z Moliny, vydané ve Valencii v letech 1520, 1522 a 1526 a v Seville roku 1532. Rozhodujícím textem pro světici byl list Heliodorovi.“ Cit. podľa pripravovaného prekladu knihy V. Kohuta: *Santa Teresa de Jesus, Libro de la vida*, odstavce 7. Citát použitý s dovolením prekladateľa.

zrejme sám v krízových situáciách praktizoval. Vynára sa však otázka, či to bol ten pravý čas, spôsob a miesto vyjadrenia.

Na sklonku života Hieronym už ako zrelý kmeť strácal zrak, nepoznal síce okuliare, ale pri písaní listov mal pred svojim duchovným zrakom neustále texty Svätého písma, cez ktoré hľadel a nachádzal odpovede a rady na otázky, aj na dobové dianie i v boji proti herézam. Pápež Benedikt XV. na konci okružného listu *Spiritus Paraclitus*, zvlášť na adresu kňazov o sv. Hieronymovi napísal:

„Umlkl síce onen hlas, avšak spisy svými, které ,po celém světe jako Boží lampy září‘ (Kassian, De in carn. 7,26), Jeronym dosud volá. Volá, jaké jsou přednosti Písem, jaká neporušenost a dějepisná hodnověrnost, jak sladké ovoce jejich čedba a rozjímání plodí.“²²⁴

Jedným zo súčasníkov, ktorý ma z tohto pohľadu zaujal, je autor duchovnej literatúry - konvertita Scott Hahn, ktorý našiel „cestu do katolíckej Cirkvi“ Božou milosťou cez štúdium Svätého písma. Objavuje v dielach cirkevných otcov hĺbku kresťanskej tradície, múdrosti a cituje vo svojich knihách aj z listov svätého Hieronyma.²²⁵

Bibliisti všetkých storočí „skloňovali“ meno sv. Hieronyma s uznaním i obdivom. O jeho biblické diela a listy je záujem, sú stále zrozumiteľné a aktuálne. Súčasný pápež Benedikt XVI. v apoštolskej exhortácii *Verbum Domini*, nazýva sv. Hieronyma „veľkým milovníkom Božieho slova“ a na stránkach dokumentu cituje z jeho listov.²²⁶

Nepopierateľne najdôležitejším dedičstvom kresťanov je skutočnosť, že Sväté písmo je čitateľné a aktuálne aj dnes: „Svätý Jeroným prirovnáva bibli k dopisu, ktorý je nám shůry poslán pro každou chvíli a pro každou okolnost.“²²⁷

---

²²⁴ BENEDIKT XV., *Spiritus Paraclitus*, s. 125.

²²⁵ Porov. HAHN, S., *Znameníť život*, s. 203-204.

²²⁶ „V Ríme pri svätom Petrovi 30. septembra 2010, v deň spomienky svätého Hieronyma, v šiestom roku môjho pontifikátu.“ BENEDIKT XVI., *Verbum domini*, s. 105.

²²⁷ ŠPIDLÍK, T., *Znáš Boha Otce, Syna i Ducha svatého?* 2. vyd. Refungium Velehrad-Roma, 2005, s. 111.

Záver

Po desaťročiach prenasledovania kresťanov, znovu vychádza cez krvavé zore mučeníctva Slnko spravodlivosti pre všetkých kresťanov na Východe i na Západe. Naš betlehemský askéta privolal nové svetlo betlehemskej hviezdy nad Sväté písmo, aby znovu zažiarilo a privádzalo ľudí k pravému zdroju poznania a spásy.

Vyjadrenia učencov a svätcov svedčia o ich veľkej autorite a obdive k osobe a dielu sv. Hieronyma. Jeho súčasník sv. Augustín ho spomína vo viacerých listoch: „Tolko viem, že svätý Hieronym, ktorý je i dnes v cirkevných spisoch povestný vynikajúcou učenosťou a prácou...“²²⁸

Suplicius Severus, zo svedectva Postumiána, ktorý býval v Betleheme 6 mesiacov napísal, že videl Hieronyma vždy zaujatého čítaním, štúdiom, písaním vo dne i v noci, že máločo odpočíval: „Ustavičný boj proti zlým a večný zápas vzbudil mu nenávisť zatratenců. Nenávideli ho kacíři, ježto nepřestával je napadati... Ovšem však všichni dobří se mu obdivují a jej milují.“²²⁹ O storočia neskôr Erasmus Rotterdamský píše:

„...Je zahrnutý takými nesmiernymi darmi, že sotva jemu podobného by malo samotné Grécko... aká rečová skúsenosť a zbehlosť, verná pamäť, nadovšetko obdivuhodný zápal pre Božie Písma, jedinečná výrečnosť, ktorá aj poučuje vzdelaním aj uchvacuje svätosťou.“²³⁰

Svojím štúdiom životopisu a vybraných listov, som nachádzala vo svätom Hieronymovi hľadajúceho človeka, kňaza, mnícha, askétu, bojujúceho so svojimi slabosťami a udalosťami jeho doby, vzdelanca žijúceho pod autoritou Boha, v živom Slove Svätého písma, ale aj duchovného otca a spolubrata plného túžob, zapáleného pre čistotu viery. Obdivujem jeho jedinečnosť a genialitu, akou odpovedal na Božiu výzvu, ktorú objavil skrze tajomstvo Svätého písma. Spoliehal sa viac na Božiu milosť a pomoc Ducha Svätého, ako na svoju vzdelanosť, hoci ju nezanedbával. Slovo Svätého písma chápe ako neustále „živé a účinné“ (porov. *Hebr 4,12*).²³¹ Z tohto poznania vychádzala Hieronymova duchovná cesta, po ktorej viedol všetky svoje duchovné deti. Neviazal ich na seba, ale opäť ich odkazoval k Slovu Svätého písma. Neuzatváral tým nejaký pomyselný kruh – od Písma k Písmu, ale viedol každého o krôčik dopredu a učil ich postupne vchádzať do „novej zeme a nového neba“ (porov. *Zjv 21*).

---

²²⁸ AUGUSTÍN – kniha 3 – o odpustení hriechov, in PL 22, *Vybrané svedectvá od starých autorov o sv. Hieronymovi*, slovenský preklad, s. 214.

²²⁹ BENEDIKT XV., *Spiritus Paraclitus*, s. 124.

²³⁰ ERAZMUS – kniha 2- Leonovi pápežovi, in PL 22, *Vybrané svedectvá od starých autorov o sv. Hieronymovi*, slovenský preklad, s. 227.

²³¹ „Písmo sväté, ktoré obsahuje Boží slovo, nemôže byť v duchovnom živote nikdy pojato ako ideologické stanovisko, ani nemôže byť redukované na knihu... Slovo Boží je slovom života, tj. prostredkom života v Bohu.“ Porov. BIANCHI, E., *Modlit se Boží slovo*, s. 19.

S odstupom času a v duchovnom nadhľade je poznať, že sv. Hieronym svojim životom nielenže „nerozdeľoval“ Cirkev na Východnú a Západnú, ale vnímal Cirkev v jednote aj ako oslávenú - svojou úctou k svätým,²³² trpiacu - ako o ňom svedčí Cyril Jeruzalemský²³³ a putujúcu, keď sa ho dotýkalo aj aktuálne dianie v Cirkvi.

Nemyslím, že som objavila celú hĺbku Hieronymovho životného štýlu, jeho spôsobu duchovného doprevádzania, dúfam, že som sa k tomu aspoň priblížila. Je neprehliadnuteľné, že svoj život vložil do rúk Boha, nechal sa vtiahnuť do Božích hĺbín Svätého písma a ako učeník nebeského kráľovstva a dobrý hospodár, vyťahoval z neho „veci nové i staré“ (porov. *Mt* 13,51). Svätec je povzbudzujúcim príkladom každému, že pre Boha je *použitelný* akýkoľvek človek, s akoukoľvek povahou, keď sa vierou Bohu poddá, zverí a vytrvá! „Či nie je moje slovo ako oheň - hovorí Pán, a ako kladivo, ktoré drví skalú?“ (*Jer* 23,29) I táto životná skúsenosť ma naplňa radosťou, vdáčnosťou a nádejou voči Bohu i na mojej ceste zasvätenia - vo sv. Hieronymovi som našla viac, než len povzbudenie, našla som spolupútnika.

Najväčší Hieronymov odkaz pre kresťanstvo a pre ľudstvo vôbec je, že Kristus je stále prítomný a živý v Eucharistii a tiež slove Svätého písma.²³⁴ Božie slovo presahuje čas a ako to odporúča aj súčasný pápež vo svojej katechéze o odkaze sv. Hieronyma: „Sväté písmo nesmieme čítať ako slovo z minulosti, ale ako Božie slovo, ktoré sa obracia aj na nás, a musíme sa usilovať pochopiť, čo chce Pán povedať práve nám osobne.“²³⁵

Svätého Hieronyma nepreslávilo žiadne jeho slovo, svätého Hieronyma preslávilo Božie slovo.

---

²³² Porov. HIERONYM, Ep. 109, in slovensky ŠPIRKO, J., *Patrologia*, s. 291.

²³³ Porov. CYRILLI EPISKOPI JEROSOLYMITANI de miraculis Hieronymi ad sanctum Augustinum episc. Hipponensem : PL 22,289-292.

²³⁴ „Pánovo telo je pravý pokrm a jeho krv je opravdivý nápoj: toto je pravé dobro, ktoré sa nám zachováva v súčasnom živote, živiť sa jeho telom a piť jeho krv, nie iba v Eucharistii, ale aj v čítaní Svätého Písma. Veď Božie slovo je pravý pokrm a pravý nápoj, ktorý sa čerpá z poznania Písem.“ HIERONYM, *Commentarius in Ecclesiasten*, III: PL 23, 1092 A, in BENEDIKT XVI., *Verbum domini*. poznámka pod čiarou, s. 85.

²³⁵ BENEDIKT XVI., Audiencia 7.11. 2007, *Katolícke noviny*, 46/2007, s. 7.

Anotácia

Priezvisko a meno: Kvetoslava Sávia Gyuriová

Inštitúcia: Katedra filozofie a patológie CMTF UP v Olomouci

Názov diplomovej práce: *Duchovné doprevádzanie v listoch svätého Hieronyma*

Vedúci: Doc. ThDr. Václav Ventura, Th.D.

Počet strán: 63

Počet príloh: 5

Počet titulov bibliografie: 47

Kľúčové slová: Sväté písmo
Božie slovo
panenstvo
listy
duchovné doprevádzanie
zasvätený život
mních, kňaz
sv. Hieronym

Bakalárska práca o duchovnom doprevádzaní v listoch svätého Hieronyma pojednáva o svätcovom spôsobe, ako duchovne doprevádzal prostredníctvom svojich listov panny, vdovy, kňazov, mníchov i rodičov pri výchove detí so zameraním na radikálne zasvätenie sa svojím životom Kristovi. Skúsenosti a spiritualita svätca je postavená na svedectve a živom Slove Svätého písma v Duchu Svätom, pod autoritou cirkvi a jej nástupcov. Vypovedá o jeho vlastnej ceste hľadania, o živote jeho doby, o veľkom Božom obdarovaní, na ktoré Hieronym odpovedal prijatím Božích milostí a rozmnožil ich tak, že ich podával ďalej.

Bibliografia

Primárna literatúra

- JERONÝM, *Výbor z dopisů*. Prel. Jiří Šubrt. Latinsko-české 1.vyd. Praha: OIKOYMENH, 2006. 309 s. ISBN 80-7298-156-0.
- LANG, Alois. *Otec pouště sv. Jeronym*. 2. vyd, Praha: Vyšehrad, 1948. 320 s. ISBN – neuvedené.
- Listy svatého Eusebia Jeronyma, kněze a učitele Církve, Část prvá. Svazek 41.*
Listy od prvního do šedesátého čtvrtého dle pořadí časového. Prel. Antonín Ludvík Stříž. Vyškov: DOBRÉ DÍLO, 1917. 291 s. ISBN – neuvedené.
Dostupné v: Praha, Bibliotheca Strahoviensis, sig. II4691/1.
- OSTRÁK, Ladislav. *Patrológia*. Bratislava: CMBF pre vnútornú potrebu, 1988. 170 s. ISBN – neuvedené.
- PATROLOGIA LATINA, XXII. zväzok.* J.-P. MIGNE, Prel. Mons. Eduard Mokráš. Paris 1845. 1296 s. ISBN – neuvedené.
- STRÍŽ, Antonín Ludvík. *K dílu svatého Eusebia Jeronyma. Nova et vetera 26.* Stará Říše (Morava), 1917. ISBN – neuvedené. Dostupné v: Vědecká knihovna Olomouc, sig. 64.221/26.
- Sväté písmo Starého a Nového zákona*, podľa vydania Spolku svätého Vojtecha v Trnave. Vydal Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda v Ríme, 1995. 2619 s. ISBN – neuvedené.
- ŠPIRKO, Jozef. *Patrológia*. 2. vyd. Trnava: Spolok sv. Vojtecha, 1950. 393 s. ISBN – neuvedené.
- VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství, Od prvopočátků po svatého Jana Zlatoústého 1.* 1. vyd. Praha – Břevnov: Benediktínské arcidiakonství sv. Vojtěcha & sv. Markéty, 2006. 348 s. ISBN 80-86882-03-9.
- VENTURA, Václav. *Spiritualita křesťanského mnišství 2-3.* 1. vyd. Praha – Břevnov: Benediktínské arcidiakonství sv. Vojtěcha & sv. Markéty, 2010. 455 s. ISBN 978-80-86882-14-7.

Rozširujúca literatúra

- BENEDIKT XVI. *Cirkevní otcovia od Klementa Rímskeho po svätého Augustína*.
Prel. Jaroslav Cepko. 1. vyd. Trnava: Dobrá kniha, 2008. 225 s.
ISBN 978-80-7141-658-6.
- BIANCHI, Enzo. *Modlit se Boží slovo*. Prel. Angelo Scarano a Kateřina Lachmanová.
1.vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. 101 s.
ISBN 978-80-7195-105-6.
- BOESSE, Jean. a LACOUDRE, Jacques. *Encyklopedie mystiky II: Řečtí a latinští Otcové*. Prel. Jiří Našinec. 1. vyd. Edice Lagos Svazek 3. Praha: Argo, 2001.
209 s. ISBN 80-7203-372-7.
- BORKOWSKA, Małgorzata OSB. *Tváre Otcov púšte*. Prel. Vladimír Kasan OSB
a Blažej Štrba OSB. Vydali Mnisi z rehole sv. Benedikta, 2001. 155 s.
ISBN 80-968642-8-9.
- DIAN, Daniel a JUDÁK, Viliam. *Každý deň so svätými (II. diel)*. Trnava: Spolok
svätého Vojtecha, 2007. 207 s. ISBN 978-80-7162-679-4.
- Druhá patristická čítanka*. Prel. Josef Novák. Praha: Česká katolická Charita, 1985.
123 s. ISBN – neuvedené.
- GRŮN, Anselm OSB. *Duchovné vedenie u Otcov púšte*. Prel. Ľuba Lučanská. 1. vyd.
vydala Rehoľa menších bratov - Františkánov, Bratislava: SERAFÍN, 2004. 96 s.
ISBN 80-85310-81-3.
- GRŮN, Anselm OSB. *Nebe začína v tobě. Moudrost Otců pouště pro dnešní dobu*.
Prel. Jiřina Štouračová. 1. vyd. Praha: Zvon, 1997. 107 s. ISBN 80-7113-227-6.
- HAHN, Scott. *Znameníť život*. Prel. Antónia Drobková. 1. vyd. Vydali Redemptoristi
– Slovo medzi nami. Bratislava: Lúč, 2010. 264 s. ISBN 978-80-89342-13-6.
- JERONÝM, *Legendy o poustevníkoch*. Prel. Jiří Šubrt. 1. vyd. Praha: OIKOYMENH,
2002. 150 s. ISBN 80-7298-050-5.
- KUMOR, Boleslav. *Cirkevné dejiny. Kresťanský starovek*. Prel. František Dlugoš.
1.vyd. Levoča: POLYPRESS, 2000. 282 s. ISBN 80-88704-33-2.
- LAWRENCE, Hugh. *Dějiny středověkého mnišství*. Prel. Pavel Pšejja. 1.vyd. Brno:
Centrum pro studium demokracie a kultury; Praha: Vyšehrad, 2001. 325 s.
ISBN 80-7021-536-4.

- Lectio divina. Ako čítať Sväté písmo.* Prel. Vladimír Kasan a Blažej Škvarka OSB.
Vydali: Mnísi z rehole sv. Benedikta, Bacúrov, Sériá: Škola Pánovej služby 1.,
2006. 136 s. ISBN 80-969465-1-X.
- Liturgia hodín podľa rímskeho obradu IV, obdobie „cez rok“ XVIII. – XXXIV.*
Typis Polyglottis Vaticanis, 1992. 2123 s. ISBN – neuvedené.
- MILLER, M. Stephen a HUBERT, V. Robert. *História Biblie. Vznik Biblie a jej vplyv na dejiny ľudstva.* Prel. Mgr. Jana Šlopeková, Jana Jurčová. 1.vyd. Singapur,
2006. 256 s. ISBN 80-85486-41-5.
- MIRI, Luciana. *La vita ascetica femmine in san Girolamo.* Prel. Viliam Zemančík.
Disertatio ad lauream in Facultate S. Theologiae apud Pontificiam Universitatem
S.Thomae in Urbe. Romae, 1992. 624 s.
- Nedel'né evanjeliové čítania metódou lectio divina.* Slovenská biblická spoločnosť,
Banská Bystrica, 2009. Prel. Beata Trulíková. ISBN 978-80-85486-57-5.
- RUPNIK, Marko Ivan. *Vybrané otázky z antropologie. Člověk a vzkříšení.* Prel.
Adam Mackerle. 1. vyd. Olomouc: Refungium Velehrad - Roma, 2003. 236 s.
ISBN 80-86045-99-4.
- SCHADE, Ludvig. *Des heiligen Kirchenvaters Eusebius Hieronymus ausgewählte historische und homiletische Schriften.* Prel. Viliam Zemančík. Kempten &
München: Verlag der Jos Kösel Buchhandlung, 1914. 495 s. ISBN – neuvedené.
- Santa Teresa de Jesus, Libro de la vida.* Pripravovaný preklad P.Vojtěch Kohut knihy.
Edicion, introduccion y notas de Salvador Ros Garcia. Biblioteca de autores
cristianos, Madrid, 2001. (s. 15, poznámka č. 9.)
- Starokresťanská knižnica, zväzok 2, O nepravéj ženskej kráse, Tertullianus O pestovaní ženskej krásy, Tertullianus O závoji panien, sv. Cyprián O správaní panien, sv. Gregor z Nazianzu Proti ženám, čo sa príliš krásia.* Prel. Helena Panczová a Erika Brodňanská. Publikácia vychádza v rámci riešenia projektu VEGA, číslo 1/3595/06, názov Bibliotheca Antiqua Christiana– Staroveká kresťanská knižnica. Bratislava: Dobrá kniha, 2007. 159 s. ISBN 978-80-7141-572-5.
- Starokresťanská knižnica, zväzok 3, Sv. Makrína, Melánia, a Olympia.* Prel. Helena Panczová. Publikácia vychádza v rámci riešenia projektu VEGA, číslo 1/3595/06, názov Bibliotheca Antiqua Christiana – Staroveká kresťanská knižnica. Bratislava: Dobrá kniha, 2008. 307 s. ISBN 978-80-7141-604-3.

- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Spiritualita křesťanského Východu. Mnišství*. Prel. Juvenál Valíček OFMcap. 1. vyd. Refungium Velehrad - Roma, 2004. 396 s. ISBN 80-86715-16-7.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Znáš Boha Otce, Syna i Ducha svatého?* 2. vyd. Refungium Velehrad-Roma, 2005. 176 s. ISBN 80-86715-45-0.
- ŠPIDLÍK, Tomáš. *Živé slovo*. 2. vyd. Refungium Velehrad - Roma, 2000. 647 s. ISBN 80-86045-28-5.
- ŠUBJAKOVÁ, Elena. *Hlaholika. Posvätné dedičstvo otcov*. Vydalo: OZ ŽVT Bratislava, 2008. 111 s. ISBN 978-80-969918-3-9.
- TISHBY, Ariel. *HOLY LAND in MAPS*. The Israel Museum, Jerusalem: 2001. 168 s. ISBN 965-278-269-6.

Slovníky a příručky

- HERIBAN, Jozef. *Príručný lexikón biblických vied*. Vydal Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda v Ríme, 1992, ako 4. zväzok edície Biblica. 1341 s. ISBN – neuvedené.
- KRAFT, Heinrich. *Slovník starokresťanskej literatúry*. Prel. Vojtech Mikula SJ. 1.vyd. Trnava: Dobrá kniha, 1994. 441 s. ISBN 80-7141-048-9.
- RIPKA, Ivor a kol. *Príručka slovenského pravopisu pre školy a prax*. 1. vyd. Bratislava: Cesty, 2005. 672 s. ISBN 80-969159-1-6.
- STEFANO DE FIORES a TULLIO GOFFI. *Slovník spirituality*. Prel. Terezie Brichtová OP, Jiří Sýkora, Jan Lachman. 1. vyd. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. 1295 s. ISBN 80-7192-338-9.
- VRAGAŠ, Štefan a kol. *Teologický a náboženský slovník, I. diel A-K*. Autor poznámok písmena H je Viliam Judák. 1. vyd. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2006. 352 s. ISBN 80-7162-620-1.

Časopisy

Audiencia in: *KATOLÍCKE NOVINY* č. 46. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2007.

ISSN 0139-8512.

KULTÚRA, ročník XI.-č.3. Vydáva Factum bonum, spol. s r. o. 2008.

ISSN 1335-3470.

REGESTA DIPLOMATICA NEC NON EPISTOLARIA BOHEMIA ET MORAVIAE

PARS 1346-1355. Zostavil J. Spěvák. Subtimus Academiae Scientiarum

Bohemoslovenicae. Dostupné v: Praha, Bibliotheca Strahoviensis.

Cirkevné dokumenty

BENEDIKT XV. *Spiritus Paraclitus* : encyklika zo dňa 15. septembra 1920, Rím.

Preklad do češtiny in: BENEDIKT XV. Okružní list, patriarchům, primasům, arcibiskupům biskupům i jiných území řádným představeným, kteří jsou v milosti a ve spojení se Stolicí apoštolskou, na den 1500letých narozenin sv. Jeronýma, učitele církevního. *Ordinariátní list Pražské arcidiecése*, 1920, č.12. 115-125 s. Dostupné v: Praha, Bibliotheca Strahoviensis, sig. II10784/1920a,b.

BENEDIKT XVI. Posynodálna apoštolská exhortácia *Verbum domini, o Božom slove v živote a poslaní Cirkvi*. Prel. Marián Gavenda. 1. vyd. Trnava: Spolok svätého Vojtecha, 2011. 167 s. ISBN 978-80-7162-868-2.

Zoznam iných použitých zdrojov

Liturgia Velkej Moravy (SOČ) [online]. Publikované 2006.4.29. [Cit. 2010.7.16]. 2 s.

Dostupné na Microsoft Word Web:

<http://www.network54.com/Forum/183880/thread/1146312296/last1146312296/>

[Kon%9Atant%EDnova+hlaholika](#)

Zoznam skratiek

cit.	citované
Ep.	Epistola – lat. list, dopis
hebr.	hebrejsky
kol.	kolektív
lat.	latinsky
napr.	napríklad
obr.	obrázok
porov.	porovnaj
PL	Patrologia Latina
r.	rok
s.	strana
slov.	slovenský (jazyk)
stor.	storočie
sv.	svätý (á)
tzv.	takzvané

Skratky kníh Svätého písma sú použité podľa:

Sväté písmo Starého a Nového zákona, 1. vyd. Rím: Slovenský ústav svätého Cyrila a Metoda, 1995.

Zoznam použitých listov

- Ep. 3 Rufinovi mníchovi
- Ep. 7 Chromáciovi, Joviniovi, Euzébiovi
- Ep. 14 Heliorodorovi mníchovi
- Ep. 18 Praesidiovi diakonovi a Oceanovi
- Ep. 22 Eustochii panne
- Ep. 23 Marcelle a Lei
- Ep. 24 Marcelle a Aselle
- Ep. 30 Paule vdove
- Ep. 38 Marcelle vdove
- Ep. 39 Paule o Blesille
- Ep. 45 Aselle panne
- Ep. 52 Nepotinianovi kňazovi
- Ep. 53 Paulinovi kňazovi
- Ep. 54 Furií vdove
- Ep. 58 Paulinovi kňazovi
- Ep. 66 Pammachiovi
- Ep. 68 Castruciovi kňazovi
- Ep. 69 Oceanovi
- Ep. 73 Geruchii vdove
- Ep. 76 Abigaiovi kňazovi
- Ep. 84 Pammachiovi a Oceanovi
- Ep. 107 Leate
- Ep. 109 Ripariovi kňazovi
- Ep. 123 Sabine
- Ep. 125 Rustikovi mníchovi
- Ep. 127 Príncipii panne
- Ep. 128 Gaudenciovi
- Ep. 130 Príncipii panne
- Ep. 134 Augustínovi

Zoznam príloh

Príloha 1: Zobrazenia sv. Hieronyma	59
Príloha 2: Mapa Svätej zeme	60
Príloha 3: Hlaholika.....	61
Príloha 4: Betlehem	62
Príloha 5: Relikvie sv. Hieronyma	63

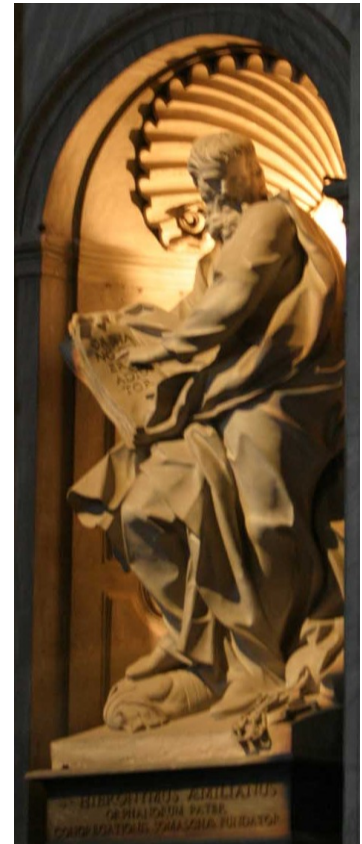
Prílohy

Príloha 1: Zobrazenia sv. Hieronyma

ST. JEROME IN HIS CELL

After the p

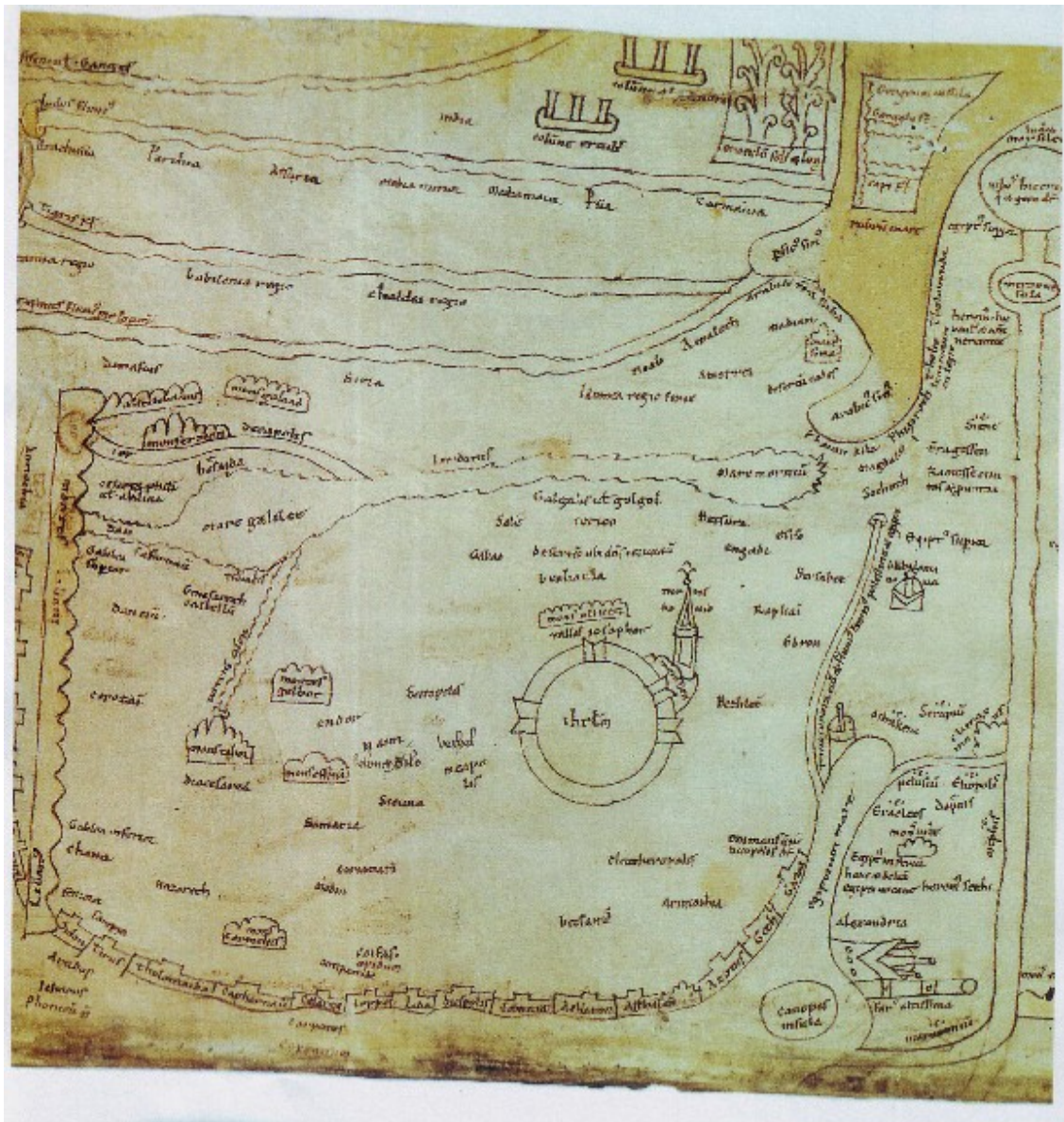
Rím: Bazilika sv. Petra, sv. Hieronym.

almaSL_The_Corvension_Of_Paula_By_Saint_Jerome.jpg_original.jpg

Príloha 2: Mapa Svätej zeme

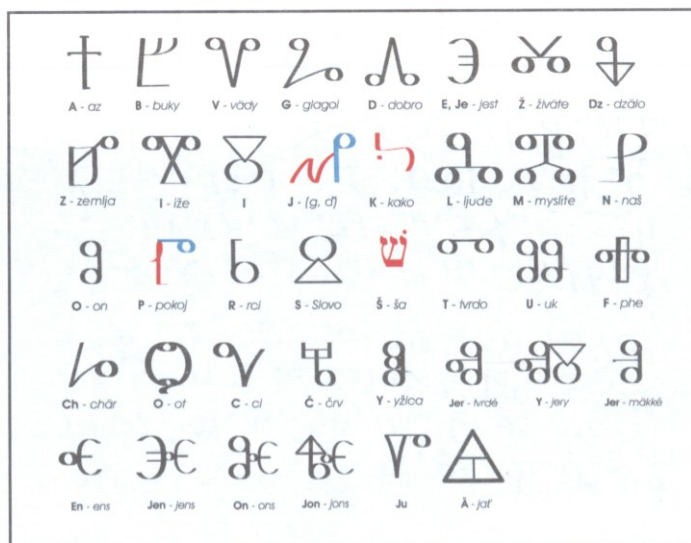
Eusebius of Caesarea and Hieronymus,
Map of the Holy Land (detail), ca.385,
Latin copy, ca. 1150 Manuscript on vellum, 338 x 225 mm, The British Library, London,
Add. Ms. 10049, fol. 64 v. :

D. Woodward, "Medieval Mappaemundi," in *History of Cartography*, vol. 1, ed. J. B. Harley and D. Woodward (Chicago, 1987), pp. 286-370, in *Holy Land in Maps*, Edited by Ariel Tishby, The Israel Museum, Jerusalem: 2001, 72 s.

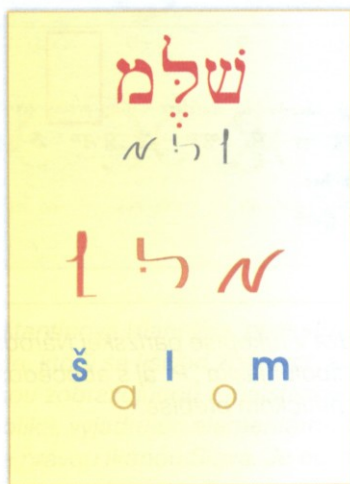

Príloha 3: Hlaholika

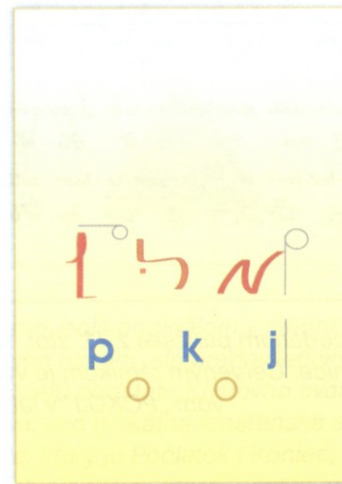

Hebrejské písmená v hlaholskej abecede (vyznačené červeným).

hebrejské
písmená

hlaholské
písmená

Slovo „pokoj“ v hebrejščine a staroslovenčine reprezentované spoluhláskami hebrejskej a hlaholskej abecedy (v hebrejščine sa zapisujú len spoluhlásky).

Prevzaté in ŠUBIAKOVÁ, E. Hlaholika, posvätné dedičstvo otcov, obr. 10.

Príloha 4: Betlehem

Socha sv. Hieronyma pred kostolom sv. Kataríny Alexandrijskej.

Kostol sv. Kataríny Alexandrijskej - jaskyňa sv. Hieronyma, miesto jeho pochovania.

Príloha 5: Relikvie sv. Hieronyma

Rím. Bazilika Santa Maria Maggiore. Oltárna menza s ostatkami sv. Hieronyma.

Nitra. Katedrála sv. Emeráma.

Rím. Kolégium sv. Filipa Neri.